JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS PHILIPPE LÉGER

3 päivänä helmikuuta 1998 *

Sisällys

I Tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet ..... I - 8424

II Valituksenalainen tuomio ..... I - 8427

III Valitus ..... I - 8427

IV Valitusperusteiden käsittely ..... I - 8429

A Ensimmäinen peruste, joka koskee oikeudenkäynnin keston kohtuuttomuutta ..... I - 8429

1. Valitusperusteen tutkittavaksi ottaminen ..... I - 8429

a) Kyseinen oikeussääntö ..... I - 8429

b) Valitusperusteen sisältö ..... I - 8432

c) Vaadittu toimenpide ..... I - 8433

2. Valitusperusteen ulottuvuus ..... I - 8434

3. Vahingonkorvauskanne asianmukaisena oikeussuojakeinona ..... I - 8437

B Toinen valitusperuste, joka koskee suullisuusperiaatteen loukkaamista ..... I - 8439

C Kolmas valitusperuste, joka koskee asian selvittämiseen sovellettavien periaatteiden loukkaamista ..... I - 8443

1. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käyttämä arviointiperuste ..... I - 8444

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen selvittämisvelvollisuus ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaate ..... I - 8446

3. Vapaan todistusharkinnan periaatteen ja in dubio pro reo -periaatteen loukkaaminen I - 8449

4. Sen perusteleminen, miksi pyynnöt näytön hankkimiseksi on hylätty ..... I - 8449

D Neljäs valitusperuste, joka koskee prekluusiosääntöjen virheellistä soveltamista ..... I - 8450

E Viides valitusperuste, joka koskee sitä, että oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon on loukattu ..... I - 8452

* Alkuperäinen kieli: ranska.

F Kuudes valitusperuste, joka koskee perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan virheellistä soveltamista ..... I - 8457

1. Markkinoiden määrittäminen ..... I - 8457

2. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltaminen BStG:n ja Tréfilunionin väliseen järjestelyyn ..... I - 8460

3. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltaminen BStG:n ja Benelux-maiden valmistajien välisiin kiintiö- ja hintajärjestelyihin ..... I - 8462

4. Asetuksen N:o 67/67/ETY jättäminen soveltamatta niihin yksinmyyntisopimuksiin, jotka BStG oli tehnyt Bouwstaal Roermond BV:n ja Arbed SA afdeling Nederlandin kanssa ..... I - 8464

5. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltaminen Benelux-maiden markkinoita koskeviin kiintiö- ja hintajärjestelyihin ..... I - 8468

G Seitsemäs valitusperuste, joka koskee asetuksen N:o 17 15 artiklan virheellistä soveltamista ..... I - 8472

1. Lieventävien ja raskauttavien asianhaarojen yrityskohtaisen arvioinnin suorittamatta jättäminen ..... I - 8473

2. Rakennemuutoskartelliin osallistumisen katsominen BStG:tä vastaan puhuvaksi seikaksi ..... I - 8476

3. StG:n tietämättömyys siitä, että rakennemuutoskartelli ja sen suojaamiseksi toteutetut toimenpiteet olivat lainvastaisia ..... I - 8478

4. Sakon suuruuden suhteettomuus ..... I - 8479

a) Hallintomenettelyn ja oikeudenkäynnin liiallinen kesto ..... I - 8481

b) Sakon suuruuden suhteettomuus omaan pääomaan nähden ..... I - 8481

c) Rakennemuutoskartellin jättäminen lieventävänä asianhaarana huomioon ottamatta ..... I - 8482

d) Yhdenvertaisuusperiaatteen rikkominen ..... I - 8482

e) Markkinaosuuden ottaminen perusteettomasti huomioon sakon määrää vahvistettaessa ..... I - 8483

f) Kokonaisliikevaihdon ottaminen perusteettomasti huomioon ..... I - 8483

H Toissijainen vaatimus sakon alentamisesta kohtuulliseksi ..... I - 8484

Ratkaisuehdotus ..... I - 8484

1. Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö Baustahlgewebe GmbH (jäljempänä BStG tai valittaja) vaatii nyt käsiteltävänä olevassa valituksessa yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan asiassa T-145/89, Baustahlgewebe vastaan komissio, 6.4.1995 annetun tuomion (jäljempänä valituksenalainen tuomio tai tuomio), [1] jossa yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on osittain hylännyt BStG:n kanteen, jossa vaadittiin ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 2 päivänä elokuuta 1989 tehdyn komission päätöksen 89/515/ETY [2] (jäljempänä komission päätös) kumoamista, ja vahvistanut sakon suuruudeksi 3 miljoonaa ecua.

I Tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet

2. Päätöksen kohteena oleva tuote on betoniteräsverkko. Se on raudoituksessa käytettävä esivalmistettu tuote, joka on tehty kylmävedetystä sileäpintaisesta tai harjateräslangasta, joista kootaan verkko hitsaamalla kaikki ristikkokohdat kiinni toisiinsa. Sitä käytetään lähes kaikilla teräsbetonirakentamisen aloilla.

3. Komission päätöksen mukaan betoniteräsverkkoja on useita eri tyyppejä:

— standarditavarana myytävät verkot (Lager- oder Standardmatten)

— luettelotavarana myytävät verkot (Listenmatten)

— mittatilaustavarana myytävät verkot (Zeichnungsmatten). [3]

4. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 2 ja 3 kohdassa seuraavaa:

"2 Vuodesta 1980 lähtien alalla oli tehty Saksan, Ranskan ja Benelux-maiden markkinoilla yritysten välisiä järjestelyjä ja samanaikaisesti oli kehittynyt menettelytapoja, jotka ovat syynä komission päätökseen.

3 Bundeskartellamt on antanut 31.5.1983 luvan saksalaisten betoniteräsverkkojen valmistajien rakennemuutoskartellin muodostamiseen Saksan markkinoita varten; luvan voimassaoloaikaa on pidennetty kerran, minkä jälkeen kartelli on päättynyt vuonna 1988. Kartellin tarkoituksena oli tuotantokapasiteettien vähentäminen, ja siinä oli myös määrätty toimituskiintiöitä ja säännelty hintoja; hinnat vahvistettiin kuitenkin vain kah-

1 — Asia T-145/89, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 6.4.1995 (Kok. 1995, s. II-987).

2 — IV/31.553 — Betoniteräsverkot (EYVL L 260, s. 1).

3 — Komission päätöksen I.A.3 kohta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan valittaja oli maininnut myös neljännen betoniteräsverkkotyypin, joka on puolistandardisoidut eli Lettermatten-tyyppiset verkot, jotka ovat samankaltaisia kuin standarditavarana myytävät verkot (tuomion 38 kohta).

tena ensimmäisenä vuotena (päätöksen 126 ja 127 kohta)."

5. Päätöksessään komissio on määrännyt 14:lle betoniteräsverkkojen valmistajalle sakkoa sen vuoksi, että ne olivat päätöksen 1 artiklan mukaan "rikkoneet ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa 27.5.1980—5.11.1985 yhden tai useamman kerran osallistumalla yhteen tai useampaan sopimukseen ja/tai yhdenmukaistettuun menettelytapaan (= yritysten väliset järjestelyt), joissa on määrätty myyntihintoja, rajoitettu myyntejä, jaettu markkinoita ja sovittu toimista, joiden tarkoituksena on ollut näiden järjestelyjen täytäntöönpano ja niiden noudattamisen valvonta".

6. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsittelemän asian taustana olevien tosiseikkojen osalta valituksenalaisesta tuomiosta ilmenee, että komission päätöksessä valittajan katsottiin rikkoneen kilpailusääntöjä erityisesti seuraavasti:

Saksan markkinoiden osalta se oli

— "— — tehnyt ranskalaisen yrityksen Tréfilunionin kanssa järjestelyjä, jotka koskevat Saksan ja Ranskan markkinoille pääsyä. Näistä järjestelyistä sovittiin 7.6.1985 Michael Müllerin [4] ja Tréfilunionin johtajan Marien kanssa — — ." Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että "päätöksen — — mukaan näiden henkilöiden keskusteluissa sovittuja järjestelyjä on noudatettu, mistä osoituksena on se seikka, ettei Tréfilunion eivätkä muut ranskalaiset valmistajat ole [kannelleet] komissiolle Saksan rakennemuutoskartellista — — ja että kantajan Gelsenkirchenissä (Saksassa) sijaitsevasta tehtaasta ei ole viety luettelotavarana myytävää betoniteräsverkkoa Ranskaan," ja että "— — kaikelle tulevaisuudessa vietävälle tavaralle on vahvistettava toimituskiintiöt"; [5]

— "— — niiden järjestelyjen osalta, joiden tarkoituksena on ollut suojella saksalaista rakennemuutoskartellia kartellin ulkopuoliselta betoniteräsverkon tuonnilta, — — tehnyt Sotralentzin kanssa järjestelyjä, jotka ovat koskeneet Sotralentzin tuotteiden Saksan vientiin sovellettavia vientikiintiöitä"; [6]

— "— — osallistunut Saksan markkinoilla sovellettaviin järjestelyihin, joiden tarkoituksena on ollut säännellä Benelux-maissa toimivien valmistajien tuotteiden tuontia Saksaan ja vahvistaa Saksan markkinoilla noudatettavat hinnat"; [7]

4 — BStG:n pääjohtaja ja Fachverband Betonstahlmattenin lailliinen edustaja ja puheenjohtaja (tuomion 25 kohta). Kyseinen Fachverband on "— — saksalaisten betoniteräsverkkojen valmistajien yhdistys, johon melkein kaikki valmistajat kuuluvat — — " (komission päätöksen 18 kohta, alaviite 2).

5 — Tuomion 59 kohta.

6 — Tuomion 69 kohta.

7 — Tuomion 83 kohta.

— pyrkimyksenään "vähentää tai säännellä ulkomaisten tuotteiden tuontia Saksaan" tehnyt kaksi toimitussopimusta, toisen 24.11.1976 ja toisen 22.3.1982, Bouwstaal Roermond BV:n (sittemmin Tréfilarbed Bouwstaal Roermond) ja Arbed SA afdeling Nederlandin kanssa. "Näissä sopimuksissa on sovittu BStG:n myyvän yksinoikeudella Saksassa Roermondin tehtaalla valmistettavan tietyn vuosittaisen määrän betoniteräsverkkoja hintaan, joka on määrätty sovittujen kriteerien mukaisesti. Bouwstaal Roermond ja Arbed SA afdeling Nederland ovat sitoutuneet olemaan toimittamatta suoraan tai välillisesti tuotteitaan Saksaan sopimuksen soveltamisaikana." [8] "Komission päätöksessä —— todetaan, että nämä yksinmyyntisopimukset eivät täytä edellytyksiä, jotka on määritelty perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta yksinoikeussopimusten ryhmiin 22 päivänä maaliskuuta 1967 annetussa komission asetuksessa N:o 67/67/ETY (EYVL 1967, 57, s. 849, ——), ainakaan siitä lähtien kun Saksan ja Benelux-maiden markkinoille pääsystä oli tehty järjestelyjä. Tästä ajankohdasta lähtien näitä sopimuksia on pidettävä osana markkinoiden jakamista koskevaa kattavaa järjestelyä ——"; [9]

— "—— ollut yhteistoiminnassa Tréfilarbedin kanssa estääkseen St. Ingbertin tehtaalla valmistettujen betoniteräsverkkojen jälleenviennin Luxemburgin kautta Saksaan"; [10]

ja Benelux-maiden markkinoiden osalta

— "—— osallistunut Benelux-maihin tuotteitaan vievien saksalaisten valmistajien ja muiden Benelux-maissa tuotteitaan myyvien valmistajien välisiin järjestelyihin määrähintojen noudattamiseksi Benelux-maiden markkinoilla. Komission päätöksen mukaan järjestelyistä on sovittu Bredassa ja Bunnikissa vuoden 1982 elokuun ja vuoden 1985 marraskuun välisenä aikana pidetyissä kokouksissa ——". [11] "Komission päätöksessä —— todetaan myös kantajan osallistuneen saksalaisten valmistajien ja Benelux-maissa toimivien valmistajien (ns. Bredan kerhon) välisiin järjestelyihin, joissa saksalaisten tuotteiden viennin määrää Belgiaan ja Alankomaihin on rajoitettu ja tietyt saksalaiset valmistajat ovat ilmoittaneet viemiensä tuotteiden määrän belgialaisille ja alankomaalaisille valmistajille." [12]

7. Komissio määräsi BStG:lle sakkoa 4,5 miljoonaa ecua.

8. Valittaja nosti 20.10.1989 yhteisöjen tuomioistuimessa kanteen, jossa se vaati komission päätöksen kumoamista. Yhteisöjen tuomioistuin siirsi tämän asian ja kymmenen muuta samasta päätöksestä nostettua kannetta 15.11.1989 antamallaan määräyksellä ensim-

8 — Tuomion 95 kohta.
9 — Tuomion 96 kohta.
10 — Tuomion 110 kohta.
11 — Tuomion 123 kohta.
12 — Tuomion 124 kohta.

mäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäviksi Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisesta 24 päivänä lokakuuta 1988 tehdyn neuvoston päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom 14 artiklan mukaisesti. [13]

9. BStG vaati kanteessaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumoaisi komission päätöksen BStG:tä koskevilta osin tai toissijaisesti kohtuullistaisi sakon määrää sekä velvoittaisi komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Lisäksi se vaati, että sille annettaisiin tilaisuus tutustua tiettyihin komissiossa käydyn hallintomenettelyn asiakirjoihin ja asiakirjoihin, jotka liittyvät saksalaista rakennemuutoskartellia koskeviin komission, Bundeskartellamtin ja rakennemuutoskartellin edustajien keskinäisiin yhteydenottoihin.

10. Komissio vaati, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäisi kanteen perusteettomana ja velvoittaisi valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

11. Valittaja vetosi kanteensa tueksi kolmeen kanneperusteeseen, jotka koskivat puolustautumisoikeuksien loukkaamista sekä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan ja asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan virheellistä soveltamista. [14]

II Valituksenalainen tuomio

12. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kumonnut valituksenalaisessa tuomiossa komission päätöksen 1 artiklan "siltä osin kuin päätöksessä todetaan kantajan osallistuneen Sotralentz SA:n kanssa tehtyyn järjestelyyn, jonka tarkoituksena on ollut vientikiintiöiden määrääminen Sotralentz SA:n tuotteiden viennille Saksaan, ja siltä osin kuin päätöksessä todetaan kantajan tehneen Tréfilunion SA:n kanssa sopimuksen näiden yritysten valmistamille tuotteille vahvistettavista vientikiintiöistä". Tämän vuoksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut sakon määräksi 4,5 miljoonan ecun sijasta 3 miljoonaa ecua ja hylännyt kanteen muilta osin.

III Valitus

13. BStG vaatii valituksessaan, että yhteisöjen tuomioistuin kumoaisi ensinnäkin valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä on määrätty valittajalle 3 miljoonan ecun sakko, hylätty sen kanne ja velvoitettu se korvaamaan osa oikeudenkäyntikuluista ja toiseksi komission päätöksen 1, 2 ja 3 artiklan niiltä osin kuin ne koskevat valittajaa ja niitä ei ole kumottu valituksenalaisessa tuomiossa.

14. Toissijaisesti BStG vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin alentaisi sakon määrän kohtuul-

13 — EYVL L 319, s. 1.

14 — Perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus, annettu 6.2.1962 (EYVL 1962, 13, s. 204).

liseksi. Lisäksi se vaatii, että komissio velvoitettaisiin korvaamaan oikeudenkäyntikulut. [15]

15. Komissio puolestaan vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin hylkäisi valituksen ja velvoittaisi valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

16. Valituksessaan BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on

— loukannut valittajan oikeutta saada oikeussuojaa "kohtuullisen ajan" kuluessa, koska oikeudenkäynti on kestänyt liian kauan,

— loukannut "suullisuusperiaatetta", koska se on antanut tuomion 22 kuukautta suullisen käsittelyn päättämisen jälkeen,

— loukannut asian selvittämiseen sovellettavia periaatteita,

— soveltanut virheellisesti työjärjestykseen sisältyviä prekluusiosääntöjä,

— hylännyt virheellisin perustein sen pyynnön saada tutustua komission asiakirjoihin,

— soveltanut virheellisesti perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa,

— soveltanut virheellisesti asetuksen N:o 17 15 artiklaa sakkoa vahvistaessaan. [16]

17. Tutkin nämä perusteet edellisessä kohdassa mainitussa järjestyksessä, ja koska ensimmäinen peruste on tärkein, käsittelen sitä perinpohjaisimmin.

15 — Valituskirjelmän s. 2.

16 — Valituskirjelmän 6 kohta.

IV Valitusperusteiden käsittely

A *Ensimmäinen peruste, joka koskee oikeudenkäynnin keston kohtuuttomuutta*

18. BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käyttänyt valittajan nostaman kanteen käsittelemiseen liian kauan aikaa ja että tällä on loukattu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 1 kappaletta. Valittaja muistuttaa, että tähän sopimusmääräykseen sisältyvä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaate käsittää myös jokaiselle kuuluvan oikeuden saada asiansa käsiteltyä kohtuullisessa ajassa.

19. Valittaja katsoo, että oikeudenkäynnin pitkittyminen ei johdu millään tavalla tämän asian erityispiirteistä vaan sitä vastoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen omasta toiminnasta. Valittajan mukaan oikeudenkäynnin liiallista kestoa on pidettävä oikeudenkäyntivirheenä, jonka vuoksi valituksenalainen tuomio ja komission päätös on kumottava ja asian käsittely on päätettävä. Toissijaisesti valittaja väittää, että oikeudenkäynnin liiallinen kesto on joka tapauksessa sakon alentamisperuste.

20. Komissio katsoo, ettei oikeudenkäynti ole kestänyt liian kauan.

21. Ennen kuin arvioidaan oikeudenkäynnin kestoa, joka voi vaikuttaa pitkältä, koska kannekirjelmän toimittamisesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion antamiseen on kulunut viisi ja puoli vuotta, josta päätösharkinta on vienyt 22 kuukautta, yhteisöjen tuomioistuimen on ratkaistava, voidaanko tämä valitusperuste ottaa tutkittavaksi, ja ennen kaikkea tarkasteltava huolellisesti perusteen ulottuvuutta.

22. Yhteisöjen tuomioistuin tuntee hyvin ihmisoikeussopimuksen määräykset. BStG vaatii puolestaan yhteisöjen tuomioistuinta päättämään sellaisista toimenpiteistä, jotka ovat tavallisia sen käyttäessä toimivaltaansa valitusasioissa. Katson kuitenkin, että jos yhteisöjen tuomioistuin käyttää kumoamistoimivaltaansa tai toimivaltaansa sakon alentamiseen turvatakseen ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan soveltamisen, tämä voi olla tietyiltä osin ongelmallista.

1. *Valitusperusteen tutkittavaksi ottaminen*

a) Kyseinen oikeussääntö

23. Yksi niistä kysymyksistä, jotka on ratkaistava tämän valitusperusteen osalta, on se, onko yhteisöjen tuomioistuimella toimivalta päättää siitä periaatteesta, johon tämä valitusperuste perustuu.

24. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut vielä vähän aikaa sitten ihmisoikeussopimuksen periaatteiden osalta, että "— — vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti (ks. mm. 28.3.1996 annettu lausunto 2/94, Kok. 1994, s. I-1759, 33 kohta) perusoikeudet ovat olennainen osa yleisiä oikeusperiaatteita, joiden noudattamista yhteisöjen tuomioistuin valvoo. Yhteisöjen tuomioistuin tukeutuu tältä osin jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, joiden syntyyn jäsenvaltiot ovat vaikuttaneet tai joihin ne ovat liittyneet. Ihmisoikeussopimus on tässä erityisen merkityksellinen. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on myös täsmentänyt, tästä seuraa, ettei yhteisössä voida hyväksyä sellaisia toimia, joissa ei noudateta näin tunnustettuja ja taattuja ihmisoikeuksia (ks. mm. asia C-260/89, ERT, tuomio 18.6.1991, Kok. 1991, s. I-2925, 41 kohta)." [17]

25. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen F artiklan 2 kohdassa [18] on vahvistettu se, että ihmisoikeussopimus sitoo Euroopan unionia, ja nykyään onkin selvää, että yhteisöjen tuomioistuimen tehtäviin kuuluu sen varmistaminen, että ihmisoikeussopimuksessa tunnustettuja oikeuksia kunnioitetaan.

26. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että yhteisöjen tuomioistuin ei ainoastaan turvaa suoraan sitä, ettei yhteisön oikeudessa loukata ihmisoikeussopimuksen määräyksiä. Lisäksi se johtaa tästä sopimuksesta perusperiaatteita, jotka ovat tämän alan normihierarkian huipulla.

27. Lisäksi on syytä todeta, että jäsenvaltioiden yhteisellä valtiosääntöperinteellä on tärkeä merkitys kehitettäessä näitä perusperiaatteita.

28. Tämän valtiosääntöperinteen tavoin ihmissoikeussopimuksesta saadaan vaikutteita perusoikeusperiaatteiden ja muiden yhteisön oikeuden yleisten oikeusperiaatteiden sisältöön. [19]

17 — Asia C-299/95, Kremzow, tuomio 29.5.1997 (Kok. 1997, s. I-2629, 14 kohta). Oikeuskäytännön kehittymisestä ks. mm. asia 4/73, Nold v. komissio, tuomio 14.5.1974 (Kok. 1974, s. 491, 13 kohta; Kok. Ep. II, s. 293); asia 36/75, Rutili, tuomio 28.10.1975 (Kok. 1975, s. 1219, 32 kohta; Kok. Ep. II, s. 495); asia 63/83, Kirk, tuomio 10.7.1984 (Kok. 1984, s. 2689, 22 kohta); asia 257/85, Dufay v. parlamentti, tuomio 1.4.1987 (Kok. 1987, s. 1561, 10 kohta) ja asia C-404/92 P, X v. komissio, tuomio 5.10.1994 (Kok. 1994, s. I-4737, 17 kohta).

18 — Tässä määräyksessä määrätään seuraavaa: "Unioni pitää arvossa yhteisön oikeuden yleisinä periaatteina perusoikeuksia, sellaisina kuin ne taataan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä, Roomassa 4 päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetussa Euroopan yleissopimuksessa ja sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisessä valtiosääntöperinteessä."

19 — Eron tekeminen perusoikeuksien ja muiden yleisten oikeusperiaatteiden välillä on vaikeaa ennen kaikkea silloin, kun ihmisoikeussopimuksella suojataan näitä molempia, koska ihmisoikeussopimuksella suojataan "ihmisoikeuksia ja perusvapauksia" ja koska tällaista eroa ei siis tehdä ihmisoikeussopimuksessa. Näiden välistä rajanvetoa voidaan selventää seuraavasti: "Yleisiin periaatteisiin verrattuna perusoikeuksien käsitteellä tarkoitetaan ennen kaikkia ihmisoikeuksia eli niitä objektiivisia oikeuksia, jotka kuuluvat erottamattomasti jokaiselle ihmisyksilölle ja jotka ovat luonteeltaan pääasiallisesti yksilökohtaisia." Ks. Puissochet, J.-P., "La Cour de Justice et les principes généraux du droit", X[e] congrès de l'Union des avocats européens sur La protection juridictionnelle des droits dans le système communautaire, *Les annonces de la Seine*, 10.10.1996, nro 69, s. 3. Ihmisoikeussopimuksesta, jäsenvaltioiden valtiosääntöperinteestä ja muista yleisistä oikeusperiaatteista kuin perusoikeuksista ks. asia 222/84, Johnston, tuomio 15.5.1986 (Kok. 1986, s. 1651, 18 kohta); asia 222/86, Heylens ym., tuomio 15.10.1987 (Kok. 1987, s. 4097, 14 kohta) ja yhdistetyt asiat C-74/95 ja C-129/95, X, tuomio 12.12.1996 (Kok. 1996, s. I-6609, 25 kohta).

29. Tähän mennessä yhteisöjen tuomioistuin on antanut kyseistä alaa koskevia tuomioita lähinnä sellaisten oikeusriitojen ratkaisemiseksi, joissa oli asetettu kyseenalaiseksi se, oliko ihmisoikeussopimuksen periaatteita noudatettu esimerkiksi yhteisöjen henkilöstöä [20] tai kilpailuoikeutta [21] koskevissa hallintomenettelyissä, tai tulkitakseen yhteisön oikeussääntöjä ihmisoikeussopimuksen periaatteiden valossa. [22] Erityisesti ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa on sovellettu huomattavan monessa asiassa. [23]

30. Nyt esillä olevassa asiassa ei ole kyse enää sen varmistamisesta, että jäsenvaltio tai yhteisön toimielin on noudattanut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatetta jonkin riitautetun sääntelyn osalta. Tämä valitus koskee sitä, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä kunnioitettu oikeutta saada asia käsiteltyä kohtuullisessa ajassa eli oikeutta, joka on osa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatetta. [24] Ihmisoikeussopimuksen periaatteita sovelletaan nimittäin kansallisten tuomioistuimien ja muiden yhteisön toimielinten lisäksi myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen.

31. Ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa vahvistetaan "oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin", jonka osana on nyt esillä olevassa asiassa merkityksellinen jokaisen oikeus "— — kohtuullisen ajan kuluessa — — oikeudenkäyntiin — —", ja jokaisen on saatava vedota tähän oikeuteen silloin, kun tuomioistuimessa "— — päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä". On myös selvää, että kun otetaan huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö ja Euroopan ihmisoikeustoimikunnan raportit, nyt esillä oleva asia kuuluu "rikosasioihin", mitä komissiokaan ei ole kiistänyt. [25]

20 — Ks. esim. em. asiat Dufay v. parlamentti ja X v. komissio.

21 — Ks. esim. asia 85/87, Dow Benelux v. komissio, tuomio 17.10.1989 (Kok. 1989, s. 3137, 22 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja asia 374/87, Orkem v. komissio, tuomio 18.10.1989 (Kok. 1989, s. 3283, 30 kohta).

22 — Ks. esim. em. asia Johnston, tuomion 18 kohta, joka koskee yhteisön direktiivissä vahvistettua tehokkaan oikeussuojan periaatetta, ja em. asia ERT, 41 kohta ja sitä seuraavat kohdat, joka koskee ilmaisuvapauden huomioon ottamista arvioitaessa sitä, miten jäsenvaltiot olivat käyttäneet niillä edelleen olevaa toimivaltaa rajoittaa tietyillä perusteilla palvelujen tarjoamisen vapautta.

23 — Ks. esim. asia 98/79, Pecastaing, tuomio 5.3.1980 (Kok. 1980, s. 691, 21 ja 22 kohta); yhdistetyt asiat 100/80— 103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.7.1983 (Kok. 1983, s. 1825, 6 kohta ja sitä seuraavat kohdat); em. asia Johnston; em. asia Dufay v. parlamentti; asia C-60/92, Otto, tuomio 10.11.1993 (Kok. 1993, s. I-5683, 11 kohta); asia C-97/91, Oleificio Borelli v. komissio, tuomio 3.12.1992 (Kok. 1992, s. I-6313, 13 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja yhdistetyt asiat C-121/91 ja C-122/91, CT Control (Rotterdam) ja JCT Benelux v. komissio, tuomio 6.7.1993 (Kok. 1993, s. I-3873, 50 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei yhteisöjen tuomioistuin ole tähän päivään mennessä luonnehtinut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatetta tai jotakin siihen kuuluvaa oikeutta "perusoikeudeksi".

24 — Asiassa C-362/95 P, Blackspur DIY ym. v. neuvosto ja komissio, 16.9.1997 antamassaan tuomiossa (Kok. 1997, s. I-4775, 26 kohta) yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi perusteen, joka koski sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi loukannut oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

25 — Tältä osin on ainoastaan palautettava mieleen ihmisoikeustoimikunnan 30.5.1991 antama raportti, jonka sisältöä voidaan soveltaa nyt esillä olevaan asiaan. Asiassa oli kyse siitä, että kansalliset viranomaiset olivat määränneet kilpailuoikeuden alalla taloudellisia seuraamuksia tietylle yritykselle, ja toimikunta totesi, että "ministerin päätöstä taloudellisen seuraamuksen määräämisestä on pidettävä ihmisoikeussopimuksen kannalta päätöksenä siitä, onko rikossyyte hyväksyttävä, ja kyseistä seuraamusta on pidettävä rikosoikeudellisena seuraamuksena" (Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, asia Société Stenuit v. Ranska, A-sarja, nro 232, 65 kohta). Ihmisoikeustoimikunta viittasi tältä osin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Se totesi (62 kohta), että riidanalainen säännös "koskee yhtiön yleisiä, rikosoikeudessa tavallisesti suojattuja etuja". Lisäksi se totesi (63 kohta), että "'sellaiset lain rikkomiset, joiden tekijöille määrätään rangaistuksia, joilla on tarkoitus olla repressiivinen vaikutus ja joiden sisältönä on tavallisesti vapauden riistäminen ja sakon määrääminen, kuuluvat rikosoikeuden alaan' (asia Öztürk, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 21.2.1984, A-sarja, nro 73)", ja päätteli tämän perusteella, että kyseinen oikeusriita koski ihmisoikeussopimuksessa tarkoitetulla tavalla rikosoikeuden alaa.

32. BStG:n mainitsema periaate kuuluu siis niihin periaatteisiin, joiden noudattamisen valvominen kuuluu yhteisöjen tuomioistuimen tehtäviin.

33. Mainittakoon vielä täydellisyyden vuoksi, että vaikka yhteisöjen tuomioistuin ei ole vielä katsonut, että 6 artiklaa sovelletaan myös oikeushenkilöihin, [26] sen sovellettavuus vaikuttaa riidattomalta, koska Euroopan ihmisoikeustoimikunnan käytännöstä ilmenee selvästi, että ilmaus "jokainen" kattaa sekä luonnolliset henkilöt että oikeushenkilöt. [27]

34. Lisäksi oikeushenkilöt eivät poikkea siinä määrin luonnollisista henkilöistä, että niiden ollessa asianosaisena oikeudenkäynnissä niitä tulisi suojata suppeammin siltä osin kuin kysymys on oikeudenkäynnin keston kohtuullisuudesta.

35. Vaikka oikeudenkäynnin pitkästä kestosta aiheutuvan vahingon laatu ja laajuus voi vaihdella hyvin paljonkin sen mukaan, onko kyseessä vapausrangaistus vai sakko ja onko sakon määrä sellainen, että sillä kajotaan oikeussubjektin niihin varoihin, joita käytetään perustarpeiden tyydyttämiseen, oikeudenkäynnin liiallista kestoa ei voida hyväksyä missään näistä tapauksista. Nämä erot saadaan mielestäni ottaa huomioon vain niiltä osin, mitä kulloinkin on pidettävä "kohtuullisen" pituisena oikeudenkäyntinä. Lisäksi nämä erot vaikuttavat niihin seuraamuksiin tai korvauksiin, joista on päätettävä silloin, kun oikeudenkäynti on kestänyt liian kauan.

36. Jokaisella on siten oikeus saada asiansa käsiteltyä "kohtuullisen ajan" kuluessa.

b) Valitusperusteen sisältö

37. Aluksi on todettava, että EY:n perustamissopimuksen 168 a artiklan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksiin "voidaan vain oikeuskysymyksiä koskevilta osin ja perussäännössä määrätyin edellytyksin hakea muutosta yhteisöjen tuomioistuimelta". EY:n tuomioistuimen perussäännön 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään seuraavaa: "Yhteisön tuomioistuimelta voidaan hakea muutosta vain oikeuskysymyksiä koskevilta osin. Muutoksenhaun perusteena voi olla yhteisön ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta puuttuva toimivalta, asian käsittelyssä yhteisön ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, joka on hakijan edun vastainen, tai yhteisön ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tapahtunut yhteisön oikeuden rikkominen."

26 — Em. asiassa Orkem v. komissio annetun tuomion 30 kohdan alussa todetaan seuraavaa: "Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan osalta on todettava, jos katsotaan, että kilpailuoikeudellisen tutkimuksen kohteena oleva yritys voi siihen vedota — —." Tämän määräyksen sovellettavuutta koskeva edellytys on ainoastaan näennäinen, koska se koskee todellisuudessa määräyksen soveltamista *tutkimusvaiheeseen*.

27 — Em. asiassa Société Stenuit v. Ranska antamassaan raportissa toimikunta "katsoo, että oikeushenkilö voi vedota yleissopimuksen 6 artiklaan, kun sitä vastaan on nostettu 'rikossyyte'" (66 kohta).

38. Sen arvioimista, onko jotakin ajanjaksoa pidettävä kestoltaan liiallisena, voitaisiin tietyiltä osin pitää tosiseikkoja koskevana kysymyksenä, joka ei siksi kuuluisi yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan.

39. Kyseessä on mielestäni kuitenkin oikeuskysymys, koska tätä tutkiessaan yhteisöjen tuomioistuin ei pelkästään määritä tiettyjä tosiseikkoja. Yhteisöjen tuomioistuimen on ensin tutkittava, onko tosiseikkoja pidettävä sellaisina, että niistä ilmenee lainkäytön olleen puutteellista, vai ovatko ne omiaan oikeuttamaan oikeudenkäynnin pitkän keston, ja eroteltava sitten nämä tosiseikat toisistaan sillä perusteella, mikä vaikutus niillä on ollut oikeudenkäynnin kestoon. Kun yhteisöjen tuomioistuin näin tutkii, onko kesto ollut kohtuullinen vai kohtuuton, se luonnehtii tosiseikkoja oikeudellisesti niin, että luonnehdinnasta aiheutuu oikeusvaikutuksia.

40. Lisäksi oikeudenkäynnin kesto johtuu itse ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimesta, joten yhteisöjen tuomioistuinta ei vaadita valvomaan sitä, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut tosiseikkoja tai luonnehtinut niitä oikeudellisesti, eikä korvaamaan näitä arviointeja ja luonnehdintoja omilla arvioinneillaan tai luonnehdinnoillaan.

41. Lisäksi joka tapauksessa on niin, että jos katsottaisiin, ettei yhteisöjen tuomioistuimen tehtäviin kuuluisi sen tutkiminen, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin soveltanut asianmukaisesti ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa, tällöin myönnettäisiin todellisuudessa se, ettei kyseistä määräystä sovelleta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen.

42. Oikeudenkäynnin liiallista kestoa koskeva peruste vaikuttaa siten myös tältä kannalta tarkasteltuna sellaiselta, että se voidaan ottaa tutkittavaksi.

c) Vaadittu toimenpide

43. Siitä toimenpiteestä, jota valittaja on vaatinut yhteisöjen tuomioistuimelta siinä tapauksessa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen katsotaan loukanneen ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa, on pelkästään todettava, että tämä toimenpide kuuluu periaatteessa yhteisöjen tuomioistuimen tavanomaiseen toimivaltaan. Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 54 artiklassa määrätään, että jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, yhteisöjen tuomioistuin kumoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen. Tämän määräyksen mukaan yhteisöjen tuomioistuin voi tämän jälkeen joko itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

44. Näin ollen yhteisöjen tuomioistuin voi aivan hyvin alentaa asianosaiselle määrättyä sakkoa tai poistaa sen kokonaan taikka, jos tosiseikkoja ei ole vielä riittävästi selvitetty, se voi palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen tätä varten.

45. Tässä vaiheessa herää kuitenkin kysymys siitä, millainen BStG:n valitusperuste on ulottuvuudeltaan.

2. *Valitusperusteen ulottuvuus*

46. On ensinnäkin selvää, että jos yhteisöjen tuomioistuin katsoo, ettei kyseessä olevan oikeudenkäynnin kesto ole ollut ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitetulla tavalla "kohtuullinen", asiaa ei voida ratkaista niin, että se palautetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen. Yhteisöjen tuomioistuin ei nimittäin voisi valituksenalaisen tuomion kumottuaan pitää hyväksyttävänä sitä, että se ajanjakso, joka on alkanut kanteen nostamisesta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, pitenee edelleen sillä ajalla, joka tarvitaan asian uuteen käsittelyyn. Tällöin itse asiassa jouduttaisiin ojasta allikkoon.

47. Lisäksi on vaikea ymmärtää, mitä hyötyä asian uudelleen tutkimisesta on ratkaistaessa väitettä, jonka mukaan oikeudenkäynti on kestänyt liian kauan. Jos oikeudenkäyntivirheisiin on syyllistytty niin, että valituksenalainen tuomio on kumottava, asian uudelleen käsitteleminen on perusteltua menettelysääntöjen rikkomisen ja oikeudenkäynnin välisen yhteyden vuoksi. Kuten olen todennut, EY:n tuomioistuimen perussäännön 51 artiklan mukaan yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen ainoastaan, jos oikeudenkäyntivirhe on valittajan "etujen vastainen". Näillä oikeudenkäyntivirheillä loukataan useimmiten niitä periaatteita, joilla suojataan oikeussubjekteja. Ensimmäisen oikeusasteen lainkäyttöelimessä pidettävä uusi oikeudenkäynti, jossa noudatetaan tällä kertaa menettelysääntöjä, on tällaisessa tilanteessa epäilyksettä paras toimintamalli asianosaisten vaatimusten tyydyttämiseksi.

48. Jos asia käsitellään uudelleen sen jälkeen, kun valituksenalainen tuomio on kumottu oikeudenkäynnin liiallisen keston vuoksi, tällä ei kuitenkaan — kuten olen jo todennut — poisteta jo aiheutunutta vahinkoa, joka on tavallaan tullut jo lopulliseksi, vaan tällä päinvastoin aiheutetaan lisää vahinkoa.

49. Yhteisöjen tuomioistuin on siten ainoa lainkäyttöelin, joka voi määrätä asianmukaisista toimenpiteistä sen johdosta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa.

50. Jos oletetaan, että oikeudenkäynnin kesto ei täytä ihmisoikeussopimuksessa asetettuja edellytyksiä, on siis tutkittava, millaisen päätöksen yhteisöjen tuomioistuin voi antaa BStG:n vaatimuksiin kumoamisesta tai sakon alentamisesta.

51. Kuten olen todennut, aluksi on tutkittava, miten vastaavat ongelmat on ratkaistu kansallisissa oikeusjärjestyksissä, jotta voitaisiin saada selville, onko olemassa sellaista yhteistä oikeudellista perinnettä, jota yhteisöjen tuomioistuin voisi käyttää pohjana ratkaisussaan.

52. Vaikka jokaisen jäsenvaltion oikeusjärjestyksessä on tunnustettu oikeus saada asiansa käsiteltyä kohtuullisessa ajassa, niissä ei ole omaksuttu samanlaisia ratkaisuja siltä osin, mitä seurauksia tämän oikeuden loukkaamisesta aiheutuu. Rikostuomioistuinten menettelytavat ovat erilaisia eri jäsenvaltioissa.

Lisäksi nämä tuomioistuimet tukeutuvat tältä osin usein tuomioistuinten luomaan oikeuteen, eivätkä oikeudellisena perustana siis tällöin ole valtiosääntöoikeudelliset säännökset tai ylipäätään mitkään kirjoitetut säännökset. Tietyissä valtioissa syyte jätetään tutkimatta (Saksa, Belgia ja Alankomaat) tai asian käsittely lopetetaan (Belgia ja Irlanti). Rangaistusta voidaan myös alentaa (Saksa, Belgia, Espanja, Suomi, Luxemburg, Alankomaat ja Tanska vankeusrangaistusten osalta) tai määrätä ehdollisena (Saksa ja Belgia). Espanjassa syytetty voi tehdä armahdushakemuksen, jos oikeudenkäynnin kohtuullista kestoa koskevaa periaatetta on loukattu.

53. Useimmissa jäsenvaltioissa tämän periaatteen loukkaamisella ei kuitenkaan ole vaikutusta kyseisen oikeudenkäynnin pätevyyteen. Loukkaamisen vuoksi on ainoastaan mahdollista nostaa toimivaltaisessa tuomioistuimessa *vahingonkorvauskanne*.

54. Oikeussubjektille annettu oikeus vahingonkorvaukseen, jos oikeudenkäynnin kesto ei ole ollut kohtuullinen, vaikuttaa siten jäsenvaltioissa yleisimmin omaksutulta ratkaisulta.

55. Sen lisäksi, että ne joissakin jäsenvaltioissa voimassa olevat menettelysäännöt, jotka koskevat mahdollisuutta muuttaa rangaistusta lievemmäksi tai päättää olla jatkamatta syytteen käsittelyä oikeudenkäynnin liiallisen keston vuoksi, poikkeavat toisistaan, mielestäni tällaisen mahdollisuuden käyttäminen ei myöskään ole asianmukainen ratkaisu kyseiseen ongelmaan.

56. Näin on siksi, että vaikka valittajan esittämä valitusperuste on oikeuskysymyksiä koskeva peruste, se ei kuitenkaan mielestäni ole sellainen peruste, jonka perusteella voitaisiin asettaa kyseenalaiseksi komission määräämä ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen osittain pysyttämä seuraamus.

57. Koska kyseiset seuraamukset on määrätty yhteisön oikeuteen perustuvista syistä, niiden kyseenalaistaminen pohjautuu ensi sijassa näiden syiden uudelleenarviointiin. Yhteisöjen tuomioistuin voi kokonaan tai osittain kumota valituksenalaisen tuomion ja poistaa sakon tai alentaa sitä nimenomaan sen vuoksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut väärin asiassa sovellettavia oikeussääntöjä. [28] Tällaista valvontaa harjoittaessaan yhteisöjen tuomioistuin tulkitsee voimassa olevaa oikeutta niin, että se arvioi eri tavalla kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kyseisen asianosaisen vastuun määrää, ja tämä tulkinta voi asettaa kyseenalaiseksi määrätyn

28 — Tämä päätelmä on vastakohtaispäätelmä, joka perustuu asiassa C-219/95 P, Ferriere Nord, 17.7.1997 annetun tuomion (Kok. 1997, s. I-4411) 31 kohtaan, jossa yhteisöjen tuomioistuin totesi seuraavaa: "— — sen jälkeen kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut täyden tuomiovaltansa perusteella yhteisön oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruuden, yhteisöjen tuomioistuimen asiana ei ole korvata kohtuullisuussyistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen harkintaa omallaan, kun se käsittelee oikeuskysymyksiä valituksen yhteydessä (asia C-310/93 P, BPB Industries ja British Gypsum v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. I-865, 34 kohta)".

seuraamuksen. Näin ollen oikeusriidan kohteen ja lopulta määrätyn seuraamuksen välillä on yhteys.

58. Näin ei ole esillä olevassa asiassa, koska sen ajan pituudella, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käyttänyt komission päätöksen tutkimiseen, ei ole ollut vaikutusta BStG:n riitauttamaan tosiseikaston määrittämiseen, sen arvioimiseen, missä määrin BStG on vastuussa yritysten välisten järjestelyjen toteuttamisesta, tai siihen, miten oikeussääntöjä on sovellettu kyseisessä asiassa.

59. Lisäksi on huomattava, että koska tällä oikeudenkäynnin liiallista kestoa koskevalla valitusperusteella ei ole mitään yhteyttä siihen, että asiassa sovellettavia yhteisön oikeussääntöjä olisi tulkittu virheellisesti, asian uudelleen käsitteleminen ei olisi asianmukainen seuraus tämän valitusperusteen hyväksymisestä. Koska tällaista yhteyttä ei ole, yhteisöjen tuomioistuin ei voi ilman nimenomaista tähän oikeuttavaa säännöstä tai määräystä pitää oikeudenkäynnin liiallista kestoa syynä sille, että se muuttaisi valituksenalaista tuomiota niin, että se alentaisi BStG:lle määrättyä sakkoa tai poistaisi sen. Mielestäni olisi vaikea määritellä kriteerejä sen ratkaisemiseksi, onko sakkoa alennettava vai onko se poistettava, ja alentamisen osalta tarpeellisia kriteerejä sille, kuinka paljon sakkoa on alennettava, jollei sitten katsota, että tältä osin voidaan soveltaa vahingon suuruuden arvioimismenetelmiä ja että aiheutuneen vahingon määrä vähennetään näin sakon määrästä.

60. Tällaista toimintamallia vastaan puhuu kuitenkin kaksi painavaa syytä. Koska se perustuu hyvitysajatteluun, seuraamuksesta olisi vähennettävä korvauksen määrä. Voi kuitenkin vaikuttaa oudolta, että pääsääntöisesti käyttäytymisen moitittavuuden mukaan määräytyvästä määrästä vähennettäisiin vahingon suuruuden mukaan määräytyvä määrä. Jos tällainen toimintamalli hyväksyttäisiin, tälle valitusmenettelylle, jonka kohteena on seuraamuksen määräämisestä tehty päätös, annettaisiin kaksitahoinen oikeudellinen luonne. Ennen kaikkea on niin, että yhteisöjen tuomioistuin ei voi tutkia asianmukaisesti vahingon määrää, jos sillä ei ole käytettävissään tarpeellisia tietoja vahingon arvioimiseksi, ellei se sitten aloita uudelleen asian käsittelyä.

61. Näiden syiden vuoksi katson, että tämä BStG:n valitusperuste ei ole hyväksyttävissä, ja ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin hylkäisi sen sitä enempää tutkimatta.

62. Mielestäni se, että ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan todetaan olevan määräys, jonka noudattamista yhteisöjen tuomioistuin valvoo, ja se, että samanaikaisesti ehdotetaan, että yhteisöjen tuomioistuin ei lausuisi tähän artiklaan perustuvasta perusteesta, ei kuitenkaan ole hyväksyttävää tai edes oikeudellisesti asianmukaista, jos samalla ei mainita — vaikka vain toissijaisena perusteluna — erityisesti oikeussuojakeinosta, jota käyttämällä voidaan lieventää kyseisestä säädösperustan puuttumisesta aiheutuvia ongelmia.

3. *Vahingonkorvauskanne asianmukaisena oikeussuojakeinona*

63. Koska valitus ei ole sovelias keino oikeudenkäynnin kohtuullista kestoa koskevan periaatteen tehokkuuden takaamiseksi, mielestäni vahingonkorvauskanne voisi olla keino, jolla vältetään se, että tämä ihmisoikeussopimuksen periaate jäisi kuolleeksi kirjaimeksi silloin, kun siihen vedotaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käytyä oikeudenkäyntiä vastaan.

64. Tuon tässä esiin ne näkökohdat, joiden vuoksi yhteisöjen tuomioistuin voisi mielestäni ottaa tutkittavaksi sellaisen vahingonkorvausvaatimuksen, joka perustuu siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut oikeudenkäynnin kohtuullisen keston periaatetta, jos tällainen vaatimus on esitetty.

65. Vahingonkorvauskanne on sekä jäsenvaltioiden yhteisessä oikeudellisessa perinteessä että yhteisön oikeudessa tunnettu oikeussuojakeino. Kuten olen jo osoittanut, jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä on tunnustettu periaate sen vahingon korvaamisesta, jonka oikeussubjekti on kärsinyt oikeudenkäynnin kohtuullisen keston periaatteen loukkaamisen vuoksi. Perustamissopimuksen 215 artiklan toisen kohdan mukaan yhteisöltä voidaan vaatia sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun perusteella korvausta yhteisön toimielinten aiheuttamista vahingoista. Julkisasiamies Gulmann on esittänyt asiassa SGEEM ja Etroy vastaan Euroopan investointipankki [29] antamassaan ratkaisuehdotuksessa, että 215 artiklassa viitataan "toimielimen" käsitteen osalta perustamissopimuksen 4 artiklaan, jossa luetellaan yhteisön toimielimet. [30] Yhteisöjen tuomioistuin katsoi kuitenkin, että tätä käsitettä on tulkittava vielä tätä laajemmin eli niin, että se käsittää myös muut kuin 4 artiklassa luetellut toimielimet. [31] Näin ollen vaikuttaa siltä, että yhteisöjen tuomioistuin ja näin ollen myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuuluvat 215 artiklan soveltamisalaan. [32]

66. Tähän liittyy kuitenkin vaikeita prosessuaalisia ongelmia, koska edellä mainitun päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom 3 artiklan 1 kohdassa, sellaisena kuin se on muutettuna 8.6.1993 tehdyn neuvoston päätöksen [33] 1 artiklalla, määrätään, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on itse toimivaltainen ratkaisemaan tällaiset kanteet, kun kantajana on luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

67. Lausumatta tässä yhteydessä vielä mitään siitä, kestikö nyt esillä olevassa asiassa oikeudenkäynti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa liian kauan ja missä määrin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vastuussa tältä osin, on todettava, että lainkäyttöelimelle ei voida antaa tehtäväksi sen tutkimista, onko se itse toiminut virheellisesti tai lainvastaisesti. Epäilyksettä tällä loukattaisiin puolueettoman tuomioistuimen periaatetta, sellaisena kuin siitä on määrätty ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa. Tämän periaatteen

29 — Asia C-370/89, SGEEM ja Etroy v. Euroopan investointipankki, tuomio 2.12.1992 (Kok. 1992, s. I-6211).

30 — Ratkaisuehdotuksen 14 kohta.

31 — Tuomion 16 kohta.

32 — Yhteisöjen lainkäyttöelinten vahingonkorvausvastuuta koskevaan periaatteeseen liittyvistä ongelmista ks. Ban, B., "Les *principes généraux communs et la responsabilité non contractuelle de la Communauté*", *Cahiers de droit européen*, 1977, nro 4, s. 397.

33 — Päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom muuttamisesta tehty päätös 93/350/Euratom, EHTY, ETY (EYVL L 144, s. 21).

loukkaamista tuskin voidaan välttää niin, että asia siirrettäisiin saman tuomioistuimen eri jaoston käsiteltäväksi, koska jos tässä asiassa omaksutaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käyttämä lähestymistapa, tuomioistuimen kokoonpanon muuttaminen ei riitä sen vaikutelman poistamiseksi, että tuomioistuin on puolueellinen antaessaan tuomion omasta toiminnastaan. [34]

68. Lisäksi edellä mainittujen päätösten 88/591/EHTY, ETY, Euratom ja 93/350/Euratom, EHTY, ETY perustelukappaleista ilmenee, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustamisella yhteisöjen tuomioistuimen yhteyteen pyrittiin parantamaan tuomioistuimen tuomiovaltaan kuuluvien oikeussuojaa. On kuitenkin kysyttävä, onko ylipäätään olemassa sellaista tapaa, jolla oikeussuojaa loukattaisiin enemmän kuin sillä, että oikeusriidan ratkaisee yksi sen osapuolista.

69. Päätöksen 88/591/EHTY, ETY, Euratom 3 artiklaa on näin ollen tulkittava ihmisoikeussopimuksessa ilmaistun puolueettomuusperiaatteen valossa. Näin on varsinkin siksi, että on vaikea kuvitella, että yhteisön lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut se, että edellä mainitun päätöksen soveltamisalaan kuuluisi myös se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutkii, onko se itse vahingonkorvausvastuussa.

70. Yhteisöjen tuomioistuimen tätä koskevasta toimivallasta seuraa tosin välttämättä se, että tällainen peruste käsitellään vain yhdessä oikeusasteessa, vaikka on selvää, että kaksiasteinen lainkäyttöjärjestelmä — sellaisena kuin se on ymmärretty yhteisön oikeudessa ja yleensä — on yksi hyvän oikeudenhoidon takeista. Tällä prosessuaalisella suojajärjestelmällä, jolla on tarkoitus vähentää oikeudellisten virheiden vaaraa sitä kautta, että yhteisöjen tuomioistuin valvoo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tapaa soveltaa oikeutta, ei kuitenkaan saada riistää oikeussubjekteilta heidän asiaansa käsittelevän tuomioistuimen puolueettomuutta koskevaa olennaista taetta. On selvää, että kaksiasteinen lainkäyttöjärjestelmä on ainoastaan yksi osa oikeussuojaa. Etusija on siksi annettava puolueettomuusperiaatteelle, jota loukattaisiin sillä, että tuomioistuin arvioisi itse omaa toimintaansa.

71. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimivaltaa ratkaista ne kanteet, jotka luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt ovat nostaneet perustamissopimuksen 178 artiklan nojalla, on tulkittava oikeussubjektien suojaamisen vuoksi niin, ettei toimivalta ulotu sellaisiin vahingonkorvauskanteisiin, joiden kohteena ovat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen omat lainkäyttötoimenpiteet.

34 — Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei tutki pelkästään sitä, onko tuomioistuin subjektiivisessa mielessä puolueeton, vaan se arvioi myös tuomioistuimen objektiivista puolueettomuutta: "Sovellettaessa 6 artiklan 1 kappaletta puolueettomuutta on arvioitava subjektiiviselta kannalta eli niin, että pyritään määrittämään tuomarin henkilökohtainen vakaumus kussakin yksittäistapauksessa, ja myös objektiiviselta kannalta niin, että tutkitaan, oliko kunkin tuomarin osalta olemassa sellaisia riittäviä takeita, että kaikki perustellut epäilykset voidaan sulkea pois — — " (asia Hauschildt, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 24.5.1989, A-sarja, nro 154, 46 kohta). Lisäksi se totesi, että "tältä osin voivat jopa ulkoiset seikat olla merkityksellisiä" (48 kohta). Mielestäni erinomainen esimerkki puolueettomuusperiaatteen loukkaamisesta on juuri se, että tuomioistuin tutkisi oman toimintansa lainvastaisuuden tai virheellisyyden vahingonkorvauskanteen yhteydessä, ja puolueettomuutta loukataan siitä huolimatta, että tällaisen tuomioistuimen kokoonpanoa muutettaisiin sen välttämiseksi, että samat tuomarit, jotka alun perin käsittelivät oikeusriidan, tutkisivat myös sen, onko tuomioistuin vahingonkorvausvastuussa.

72. Nyt esillä olevan asian kaltaisissa asioissa sovelletaan siten perustamissopimuksen 178 artiklaa sellaisenaan, eli yhteisöjen tuomioistuimella on edelleen toimivalta ratkaista 215 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua vahingonkorvausta koskevat asiat.

73. Kyseisessä 215 artiklan toisessa kohdassa vahvistetaan sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta koskeva periaate, ja tältä osin siinä viitataan "jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisiin yleisiin periaatteisiin". Kuten olen jo osoittanut, useimmissa jäsenvaltioissa on mahdollista saada korvausta vahingoista, jotka ovat aiheutuneet siitä, että oikeutta saada tuomioistuinasia käsiteltyä kohtuullisessa ajassa on loukattu.

74. Näin ollen yhteisöjen tuomioistuimen on tukeuduttava — mikä on tehty mahdolliseksi 215 artiklan toisessa kohdassa — tähän yhteiseen oikeudelliseen perinteeseen ja katsottava sen perusteella, että oikeussubjektien käytettävissä on vastaava oikeusriitojen ratkaisukeino, jolla täydennetään sen kattamilta osin valitusmenettelyn soveltamisalaa. Tarkoituksena on siis ainoastaan korjata tämän oikeussuojakeinon puutteita, jotta mahdollistettaisiin kyseiseen erityisperusteeseen vetoaminen alalla, joka liittyy sitä paitsi paremminkin oikeudenhoidon toimivuuteen kuin varsinaiseen lainkäyttötoimintaan.

75. Lisäksi tällaista oikeussuojakeinoa koskevat tavanomaiset tutkittavaksi ottamisen edellytykset eli esimerkiksi se, että EY:n tuomioistuimen perussäännössä määrätty viiden vuoden vanhentumisaika ei ole kulunut umpeen. Tämän määräyksen mukaan vanhentumisaika alkaa kulua "tapahtumasta, johon korvausvelvollisuus perustuu," eli tässä yhteydessä siitä päätöksestä, joka on annettu kestoltaan kohtuuttoman oikeudenkäynnin päätteeksi.

76. Tällä tavalla voidaan taata oikeudenkäynnin kohtuullista kestoa koskevien ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan määräysten tehokkuus.

B *Toinen valitusperuste, joka koskee suullisuusperiaatteen loukkaamista*

77. BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut ns. suullisuusperiaatetta, kun se on antanut tuomion 22 kuukautta suullisen käsittelyn päättämisen jälkeen. BStG:n mukaan kyseinen periaate on perustavanlaatuinen kirjoittamaton yhteisön oikeuden prosessuaalinen periaate, joka on myös vahvistettu oikeudenkäyntimenettelyä koskevissa jäsenvaltioiden laeissa.

78. Valittajan mukaan suullisuusperiaatteesta johtuu, että tuomioistuimen päätöksessä saadaan ottaa huomioon ainoastaan ne argumentit, jotka on esitetty suullisessa käsittelyssä. Lisäksi suullisuusperiaatteella annetaan asianosaisille mahdollisuus esittää näkemyksensä selkeästi ja nopeasti, ja tuomarit voivat näin välittömästi muodostaa henkilökohtaisen mielipiteensä asiasta ja asianosaisten argumenteista. Koska kuitenkin suullisesta käsittelystä oli kulunut kaksi vuotta tuomion antamiseen, suullisesta käsittelystä syntyneet muistikuvat

olivat ehtineet haalistua. BStG katsoo siis, että valituksenalainen tuomio on kumottava tämän oikeudenkäyntivirheen vuoksi.

79. Komissio puolestaan katsoo, että oikeudenkäynnin suullisuudelle ei anneta yhteisön oikeudessa etusijaa ja että tämä valitusperuste on siksi hylättävä.

80. Suullisuusperiaatteella on eri jäsenvaltioiden oikeudessa hyvin monenlaisia piirteitä.

81. Suppeassa mielessä tällä periaatteella tarkoitetaan sitä, että asianosaisella on oikeus tulla kuulluksi suullisessa istunnossa, jonka aikana hänellä tai hänen edustajallaan on tilaisuus esittää näkemyksensä ja vastata tuomareiden kysymyksiin. Jäsenvaltioiden lainkäyttöjärjestelmissä on yhdistelty eri tavoin tuomioistuinmenettelyjen suullisia ja kirjallisia piirteitä, mutta suullisuusperiaate tunnetaan jokaisessa niistä. Tämä periaate on tunnustettu myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa noudatettavan oikeudenkäyntimenettelyn osalta, sillä siihen kuuluu suullinen vaihe. [35]

82. Laajemmin ymmärrettynä suullisuusperiaatteella tarkoitetaan myös oikeudenkäynnin välittömyyttä eli sitä, että tuomarin on oltava henkilökohtaisessa ja välittömässä yhteydessä kaikkiin suulliseen käsittelyyn osallistuviin henkilöihin. [36]

83. Välittömyyden (immédiateté) käsitteessä (esimerkiksi Saksan oikeudessa "Unmittelbarkeit", Englannin oikeudessa "immediacy", Espanjan oikeudessa "inmediación" ja Portugalin oikeudessa "imediaçao") otetaan täysimääräisesti huomioon suullisuusperiaatteesta johdettavat vaatimukset, niiltä osin kuin jälkimmäisellä edellytetään tuomarin ja asianosaisen välitöntä suhdetta. Tällä *paikallisella* välittömyydellä tarkoitetaan sitä, että tuomari ei voi käyttää välikättä itsensä ja asianosaisen tai hänen edustajansa välillä, ja siitä seuraa, että päätösharkintaan ei voi osallistua sellainen tuomari, joka ei ole osallistunut suulliseen käsittelyyn. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 33 artiklan 2 kohdassa määrätään seuraavaa: "Ainoastaan suulliseen käsittelyyn osallistuneet tuomarit saavat osallistua neuvotteluun."

84. Se suullisuusperiaatteen osa-alue, josta on kyse nyt esillä olevassa asiassa, kuuluu lähinnä *ajallisen* välittömyyden piiriin. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toiminut virheellisesti, koska suullisesta käsittelystä on kulunut liian kauan aikaa

35 — Ks. EY:n tuomioistuimen perussäännön 46 artiklan ensimmäinen kohta, sellaisena kuin se on muutettuna, ja 18 artiklan ensimmäinen kohta sekä 2.5.1991 annetun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 53 artikla ja sitä seuraavat artiklat (EYVL L 136, 30.5.1991, s. 1; oikaisu EYVL L 317, 19.11.1991, s. 34).

36 — Seuraavaa Ranskan rikosoikeudessa esitettyä tämän periaatteen määritelmää voidaan käyttää tässä yhteydessä: "Asian käsittelevien tuomioistuimien on periaatteessa muodostettava mielipiteensä niille suullisesti ja välittömästi esitettyjen todisteiden pohjalta, eli niiden on tehtävä päätöksensä sen perusteella, mitä tuomarit ovat kuulleet (tai nähneet) suullisessa käsittelyssä, eikä siis poliisin tai tutkintatuomarin esitutkinta-asiakirjojen perusteella. On nimittäin toivottavaa, että tuomarit tekevät päätöksensä paitsi asiakirja-aineiston, myös niiden tietojen perusteella, joita ne ovat itse saaneet kuulemalla syytettyjä ja todistajia." Ks. Bouzat, P., ja Pinatel, J., *Traité de droit pénal et de criminologie*, osa II, 1970, 1336 kohta.

tuomion antamiseen, minkä vuoksi suullinen käsittely on valittajan mukaan menettänyt merkityksensä, koska tuomarit ovat unohtaneet suullisessa käsittelyssä esitetyn.

85. Ajallisen ulottuvuutensa vuoksi tämä valitusperuste voisi kuulua oikeudenkäynnin kohtuullisen keston periaatteen alaan. Se, kuinka kauan lainkäyttöelin on käyttänyt aikaa päätösharkintaan, on lisäksi yksi niistä seikoista, jotka Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ottaa huomioon arvioidessaan, onko oikeudenkäynnin kesto ollut kohtuullinen. Tämä on yksi osa sitä ihmisoikeustuomioistuimen muiden kriteerien ohella käyttämää kriteeriä, jonka mukaan on tutkittava, mikä vaikutus toimivaltaisten viranomaisten — eli tässä lainkäyttöelinten — toiminnalla on ollut menettelyn kestoon. [37]

86. Nämä kaksi valitusperustetta eivät kuitenkaan ole toisiinsa verrattavissa, koska erikseen tarkasteltuna tuomioistuinratkaisun välittömyyden loukkaaminen koskee asian aineellista ratkaisua. Tämän periaatteen loukkaaminen tekee merkityksettömäksi suullisen käsittelyn ja sen ansiot, koska asiaa käsittelevät tuomarit eivät muista suullisen käsittelyn sisältöä, joka kuitenkin on asiakirja-aineistosta erottamaton aineiston täydennys. Jos tuomio annetaan tällaisissa olosuhteissa, vaarana on, että huomioon ei oteta jotakin asian olennaisia piirteitä. Oikeudenkäynnin kohtuullisen keston periaatteen loukkaamisella ei sitä vastoin ole vaikutusta tehdyn ratkaisun sisältöön. Siksi sen loukkaamisesta aiheutuneella vahingolla ei ole yhteyttä määrättyyn seuraamukseen.

87. Tästä seuraa, että näiden kahden periaatteen loukkaamisesta ei voi aiheutua sama seuraus. Toisin kuin silloin, kun kohtuullisen keston periaatetta on loukattu, ja samoin kuin kysymyksen ollessa muusta sellaisesta oikeudenkäyntivirheestä, joka on valittajan edun vastainen, oikeudenkäynti voidaan kumota ja aloittaa alusta, jos valittajan etua ei ole loukattu korjaamattomalla tavalla.

88. Ennen kuin yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee tämän perusteen, sen on kuitenkin ilmaistava käsityksensä siitä, onko yhteisön oikeudessa välittömyysperiaatetta, ja jos on, mikä merkitys sille on annettava, ja tämä edellyttää sen täsmentämistä, millainen asema sillä on yhteisön oikeusjärjestyksessä.

89. Missään menettelysäännössä ei määrätä siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi annettava tuomio jossain tietyssä määräajassa tai kohtuullisena pidettävässä ajassa suullisen käsittelyn jälkeen; tältä osin on huomattava, ettei tämän adjektiivin käyttöä ole sekoitettava sen käyttämiseen ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa sen tätä pitemmän ajanjakson määreenä, jonka oikeudenkäynti saa kestää.

90. Vaikka välittömyysperiaate on tärkeä periaate, mielestäni sitä ei voida luokitella sellai-

37 — Ks. asia Unión Alimentaria Sanders S. A., Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 7.7.1989, A-sarja, nro 157, 36 ja 41 kohta; asia Biondi, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 26.2.1992, A-sarja, nro 228-C, 18 kohta ja asia De Moor v. Belgia, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 23.6.1994, A-sarja, nro 292-A, 67 kohta.

seksi yleiseksi oikeusperiaatteeksi, jonka noudattamisen valvominen on yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä. [38]

91. Kuten olen jo todennut, ihmisoikeussopimuksessa ei eroteta sitä kysymystä, kuinka pitkän ajan lainkäyttöelin on käyttänyt päätöksen tekemiseen suullisen käsittelyn jälkeen, kohtuullista kestoa koskevasta yleisestä problematiikasta. Lisäksi ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa vaaditaan ainoastaan, että suullisen käsittelyn on oltava julkinen, eikä aseteta muita tätä koskevia vaatimuksia. [39] Tässä asiassa ei kuitenkaan ole kyse käsittelyn julkisuudesta.

92. Erittäin suuressa enemmistössä jäsenvaltioista tuomioistuimilla on velvollisuus tehdä päätöksensä tietyssä määräajassa eli yleensä pian suullisen käsittelyn päättämisen jälkeen (Saksa, Itävalta, Belgia, Suomi, Alankomaat, Tanska) tai — poikkeuksia lukuun ottamatta — jopa samana päivänä kuin suullinen käsittely päätetään (Yhdistynyt kuningaskunta, Espanja, Kreikka, Irlanti, Portugali, Ruotsi).

93. Edellä esittämääni on kuitenkin täsmennettävä kahdelta osin. Ensinnäkin ne oikeussäännöt, jotka koskevat välittömyysperiaatetta, eivät ole — toisin kuin kohtuullista kestoa koskeva periaate tietyissä jäsenvaltioissa — valtiosäännön tasoisia vaan lain tasoisia. Nämä oikeussäännöt sisältyvät yleensä siviiliasioiden, rikosasioiden tai hallintoasioiden oikeudenkäyntiä koskeviin säädöksiin. Toiseksi näiden oikeussääntöjen tehokkuutta ei ole turvattu systemaattisesti, koska sen lisäksi, että tietyissä jäsenvaltioissa ei ole säädetty enimmäiskestosta, tietyissä jäsenvaltioissa määräajan noudattamatta jättämisestä ei aiheudu seuraamuksia tai ainakaan oikeudenkäynti ei ole kumottavissa (Yhdistynyt kuningaskunta, Belgia ja Tanska).

94. Lisäksi oikeudenkäynnin välittömyys koskee tässä asiassa muuta kuin kansallista tuomioistuinta. Pelkästään jäsenvaltioiden oikeuden perusteella ei ole mahdollista päätellä, että olisi olemassa lain tason yläpuolella oleva yhteinen oikeudellinen perinne, jonka vuoksi olisi perusteltua katsoa, että olisi olemassa sellainen yleinen oikeusperiaate, jota sovelletaan jäsenvaltioiden tuomioistuimiin, kun niissä on saatettu asia vireille yhteisön oikeuden perusteella. Näin ollen on vielä vähemmän perusteita katsoa, että sellainen periaate, jonka mukaan yhteisön lainkäyttöelimen eli esimerkiksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi noudatettava tiettyä määräaikaa päätösharkinnan osalta, olisi johdettavissa jäsenvaltioiden kansallisesta oikeudesta ilman yhteisön säännöksen tai määräyksen tai sellaisen määräyksen tukea, joka sisältyisi ihmisoikeussopimukseen tai muihin kansainvälisiin ihmisoikeusinstrumentteihin. Kuten olen todennut, tällaista periaatetta ei voida johtaa mistään tällaisesta oikeussäännöstä.

38 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 24 ja 25 kohta.

39 — Sopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa: "Jokaisella on oikeus — — oikeudenmukaiseen ja *julkiseen* oikeudenkäyntiin — —" (kursivointi tässä). Näin määrätään myös 16.12.1966 allekirjoitetun kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan 1 kappaleessa (ks. Lillich, R., *International human rights instruments*, 1990, s. 170.6). Jälkimmäisessä sopimuksessakaan ei määrätä periaatteesta, joka koskisi sitä, minkä ajan kuluessa suullisesta käsittelystä tuomioistuimen on tehtävä päätös.

95. On tietysti huomattava, että vaikka enimmäiskestoa koskevaa oikeusnormia ei ole olemassa, tämä ei saa tarkoittaa sitä, että tuomioistuimen päätösharkintaa eivät koskisi mitkään rajat tai että kestoltaan loputtoman pitkien oikeudenkäyntien osalta ei olisi käytettävissä mitään oikeussuojateitä. Tältä osin on ainoastaan huomautettava, että edellä tarkasteltu oikeudenkäynnin kohtuullisen keston periaate on nimenomaan se periaate, jota on tarkoitus soveltaa tällaisissa tilanteissa.

96. Edellä esitetyn perusteella katson, että suullisuusperiaatetta koskevaa valitusperustetta ei voida hyväksyä.

C *Kolmas valitusperuste, joka koskee asian selvittämiseen sovellettavien periaatteiden loukkaamista*

97. BStG väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimineen virheellisesti, kun se on katsonut, että tosiseikoista oli riittävä selvitys, ja hylännyt tämän vuoksi neljään otteeseen valittajan väitteet ja sen pyynnöt todistajien kuulemiseksi ja asianosaisten henkilökohtaiseksi kuulemiseksi. [40]

40 — Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin argumentoi samalla tavalla usean kilpailusääntöjen rikkomisen osalta seuraavissa neljässä osassa tuomiota: 67 ja 68 kohta, 93 ja 94 kohta, 119 ja 120 kohta sekä 137 ja 138 kohta.

98. BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustavanlaatuisella tavalla loukannut asian selvittämistä koskevia periaatteita sekä näytön hankkimisen että näytön arvioinnin osalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ainoastaan tutkinut, oliko komissio "onnistunut oikeudellisesti" hankkimaan tietyistä seikoista riittävän selvityksen päätöksensä tueksi. Se ei ole tutkinut sitä, voidaanko komission esittämä näyttö ymmärtää jollakin muulla tavalla, eikä varsinkaan sitä, oliko valittajan tarjoama näyttö sellaista, että se olisi ollut omiaan asettamaan kyseenalaiseksi komission esittämän näytön.

99. Tämä BStG:n valitusperuste voidaan jakaa seuraaviin viiteen osaan:

— ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käyttänyt virheellistä arviointiperustetta näytön arvioinnissa, koska se ei ole tutkinut, voitiinko komission esiin tuomat seikat selittää muulla tavalla kuin yritysten välisen järjestelyn olemassaololla

— kieltäytymällä tutkimasta valittajan esittämää näyttöä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut selvittämisvelvollisuuttaan, joka sillä on oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteen perusteella

— ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole myöskään noudattanut vapaan todistusharkinnan periaatetta, kun se ei ole tutkinut perusteellisesti valittajan esitystä asian tosiseikoista ja sen tarjoamaa näyttöä

— ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole soveltanut in dubio pro reo -periaatetta

— BStG:n pyynnöt selvityksen hankkimiseksi on hylätty ilman riittäviä perusteluita, millä on loukattu BStG:n oikeutta tulla kuulluksi.

100. Komissio muistuttaa siitä, että valituksen tueksi voidaan esittää ainoastaan sellaisia perusteita, jotka koskevat oikeussääntöjen rikkomista, eikä valituksen kohteena siten voi olla tosiseikkojen arviointi; arviointiperuste, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käyttänyt tosiseikkojen arvioinnissa, kuuluu välttämättä tosiseikkojen arvioinnin piiriin. Komission mukaan valittaja on väärässä väittäessään, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on aina hyväksyttävä sille esitetyt pyynnöt asian selvittämistoimiin ryhtymiseksi, ja komissio muistuttaa, että koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ryhtynyt prosessinjohtotoimiin esittämällä kysymyksiä valittajalle, se ei ole laiminlyönyt valittajan esittämän näytön tutkimista.

101. BStG vastaa näihin komission väitteisiin toteamalla, että yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta tutkia oikeudenkäyntivirheitä koskeva valitus ja että sen toimivalta ulottuu sen tutkimiseen, onko todistustaakkaa koskevia oikeussääntöjä ja yleisiä oikeusperiaatteita sekä asian selvittämistä koskevia menettelysääntöjä noudatettu. Valittajan mukaan prosessinjohtotoimet eivät voi korvata asian selvittämistoimia, ja sitä, että pyynnöt näytön hankkimiseksi on perusteettomasti hylätty, on pidettävä yhteisön oikeuden vastaisena ennenaikaisena näytön arvioimisena.

1. *Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käyttämä arviointiperuste*

102. Aluksi on syytä täsmentää, että valittaja on väärässä väittäessään, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tutkinut riittävästi valittajan esiintuomia seikkoja. Se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuvaillut BStG:n argumentaatiota kokonaisuudessaan, ilmenee BStG:n ja Tréfilunionin välisen vuoden 1985 järjestelyn osalta valituksenalaisen tuomion 61 kohdasta, Beneluxmaiden valmistajien kanssa tehtyjen hinta- ja kiintiöjärjestelyjen osalta 84—86 kohdasta, BStG:n ja Tréfilarbedin välisen järjestelyn osalta 111—113 kohdasta ja Benelux-maiden markkinoita koskevien kiintiö- ja hintajärjestelyjen osalta 125 ja 126 kohdasta.

103. BStG on vastauksena komission väitteisiin täsmentänyt, että valituksen kohteena ei ole itse näytön arviointi vaan ensimmäisen

oikeusasteen tuomioistuimen käyttämä näytön arviointiperuste ja sen tutkintavelvollisuuksien laajuus. [41]

104. Mielestäni tämä valittajan tekemä erottelu ei ole perusteltu. Sillä, että kyseenalaistetaan arviointiperuste, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen väitetään virheellisesti käyttäneen, asetetaan välillisesti kyseenalaiseksi sen arviointivalta. Tällaisella valitusperusteella riitautetaan ne päätelmät, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt sille esitetyistä seikoista. Valittaja pyrkii juuri tähän väittäessään, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon muita valittajalle edullisempia mahdollisuuksia selittää asian tosiseikasto, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimenomaan arviointivaltansa nojalla hylännyt valittajan näkemyksen tosiseikastosta ja ottanut erilaisen lähestymistavan.

105. Näin ollen on sovellettava yhteisöjen tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jonka mukaan EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan ensimmäisestä kohdasta, perustamissopimuksen 168 a artiklasta ja saman perussäännön 51 artiklasta sekä yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 112 artiklan 1 kohdan c alakohdasta ilmenee, että yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa määrittää asian tosiseikastoa eikä lähtökohtaisesti myöskään arvioida sitä selvitystä, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asian tosiseikastoa määrittäessään tukeutunut. Edellä mainittuja oikeussääntöjä koskevan oikeuskäytännön mukaan ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sille esitetyn selvityksen todistusarvoa. [42] Lukuun ottamatta sitä tapausta, että tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tämä arviointi ei näin ollen ole yhteisöjen tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin kuuluva oikeuskysymys. [43]

106. Tämän väitteensä tueksi BStG ei ole osoittanut, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi ymmärtänyt saamansa näytön ilmeisen virheellisellä tavalla. BStG ei myöskään täsmennä tässä kohtaa argumentaatiotaan niitä tuomion osia, joista tämä ilmeinen virheellisyys kävisi ilmi ja joiden kumoamista se siis vaatii.

107. Täydentävästi voidaan todeta, että tämä BStG:n väite voidaan ymmärtää myös niin, että siinä itse asiassa edellytetään, että tuomio olisi pitänyt perustella laajemmin niin, että siinä olisi lausuttu mahdollisista vaihtoehtoisista valittajan puolesta puhuvista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esitettyjen tosiseikkojen selitysmalleista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella olisi näin velvollisuus osoittaa, ettei se ole lyönyt laimin tosiseikkojen tutkimista niiden selitysten valossa, jotka yksi asianosaisista on antanut.

41 — Ks. valituskirjelmän 36 kohta.

42 — Ks. erityisesti asia C-136/92 P, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994 (Kok. 1994, s. I-1981, 47—49 kohta ja 66 kohta); asia C-19/95 P, San Marco v. komissio, määräys 17.9.1996 (Kok. 1996, s. I-4435, 36—41 kohta); em. asia Blackspur DIY ym. v. neuvosto ja komissio, tuomion 29 kohta ja asia C-55/97 P, AIUFFASS ja AKT v. komissio, määräys 6.10.1997 (Kok. 1997, s. I-5383, 24 ja 25 kohta).

43 — Ks. erityisesti asia C-53/92 P, Hilti v. komissio, tuomio 2.3.1994 (Kok. 1994, s. I-667, 42 kohta) ja em. asia Blackspur DIY ym. v. neuvosto ja komissio, tuomion 29 kohta.

108. On selvää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on perusteltava tuomionsa. [44] Tuomioissa on näin ollen selvästi ilmaistava ne syyt, joilla tuomioistuin perustelee näkemyksensä, ja tämän näkemyksen taustana oleva päättely siten, että asianosaisille selviää tuomioistuimen päättelyn yksityiskohdat ja että yhteisöjen tuomioistuin pystyy harjoittamaan valvontavaltaansa.

109. Mielestäni kuitenkin nyt esillä olevan asian kaltaisessa tapauksessa, jossa tuomion perustelut pohjautuvat selviin tosiseikkoihin eikä siis olettamuksiin, olisi liioiteltua vaatia, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on esitettävä ne syyt, joiden vuoksi se ei ole pitänyt uskottavina niitä seikkoja, jotka asianosainen on tuonut esiin selittääkseen tosiseikaston eri valossa. Siitä, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole nimenomaisesti tutkinut yhden asianosaisen esittämiä selityksiä, ei voida päätellä, että ne olisi jätetty kokonaan tutkimatta, koska tuomioistuimen perustelut pohjautuvat täsmällisiin tietoihin ja niissä hylätään valittajan näkemys epäsuorasti mutta silti väistämättä.

110. Tältä osin BStG arvioi ainoastaan yleisesti valituksenalaisen tuomion perusteluja eikä esitä näkemyksensä tueksi mitään erityistä seikkaa. [45]

111. Näin ollen kolmannen valitusperusteen ensimmäinen osa on jätettävä tutkimatta.

2. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen selvittämisvelvollisuus ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaate

112. BStG:n mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on näiden periaatteiden noudattamiseksi — ottamatta lukuun tiettyjä suppeasti määriteltyjä tapauksia, joista ei ole osoitettu olevan kysymys tässä asiassa — hyväksyttävä pyynnöt näytön hankkimiseksi. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hylännyt BStG:n esittämät pyynnöt todistajien kuulemiseksi ja asianosaisten henkilökohtaiseksi kuulemiseksi, se on BStG:n mukaan arvioinut ennenaikaisesti näyttöä, millä loukataan oikeusvaltiolle ominaisia periaatteita. Lisäksi BStG:n mukaan tällaisista pyynnöistä huolimatta tuomioistuimen olisi tutkintaperiaatteen noudattamiseksi käytettävä omasta aloitteestaan kaikkia asian selvittämiskeinoja, ja selvittämisvelvollisuus merkitsee myös sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on pyrittävä hankkimaan mahdollisimman kattavasti selvitystä asiasta.

44 — EY:n tuomioistuimen perussäännön 33 artikla ja 46 artiklan ensimmäinen kohta. Ks. esim. asia C-59/96 P, Koelman v. komissio, määräys 16.9.1997 (Kok. 1997, s. I-4809, 54 ja 55 kohta) ja em. asia AIUFFASS ja AKT v. komissio, määräyksen 23 kohta.

45 — Yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, että se, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole ottanut huomioon tiettyä sille esitettyä selvitystä, kuuluu yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan, mutta tästä laiminlyönnistä on esitettävä riittävä selvitys, ennen kuin yhteisöjen tuomioistuin voi tehdä siitä mitään päätelmiä (ks. asia C-244/91 P, Pincherle v. komissio, tuomio 22.12.1993, Kok. 1993, s. I-6965, 32 ja 33 kohta). Tätä periaatetta on sovellettava varsinkin sellaiseen asianosaisen väitteeseen, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon tämän asianosaisen selitystä, jolla pyritään esittämään asianosaista vastaan puhuvat tosiseikat hänelle suosiollisemmassa valossa.

113. Muistutan heti aluksi, että yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta valvoa sitä, onko todistustaakkaa ja asian selvittämistä koskevia yleisiä oikeusperiaatteita ja menettelysääntöjä noudatettu. [46]

114. Ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa lukuun ottamatta niistä periaatteista, joihin valittaja on vedonnut, ei ole määrätty tai säädetty missään tietyissä oikeussäännöissä, joiden perusteella voitaisiin määritellä näiden periaatteiden sisältö ja soveltamisala sekä niiden sitovuusaste. Tämän vuoksi rajoitan tarkasteluni ihmisoikeussopimuksen määräyksiin.

115. Ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 kappaleen d kohdassa määrätään seuraavaa: "Jokaisella rikoksesta syytetyllä on seuraavat vähimmäisoikeudet: — — oikeus kuulustella tai kuulustuttaa todistajia, jotka kutsutaan todistamaan häntä vastaan, ja saada hänen puolestaan esiintyvät todistajat kutsutuiksi ja kuulustelluiksi samoissa olosuhteissa kuin häntä vastaan todistamaan kutsutut todistajat." [47]

116. Tässä määräyksessä ei Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkinnan mukaan aseteta tuomarille ehdotonta velvollisuutta hyväksyä asianosaisten pyynnöt todistajien kuulemiseksi.

117. Asiassa Vidal vastaan Belgia 22.4.1992 antamassaan tuomiossa ihmisoikeustuomioistuin totesi, että "— — 6 artiklan 3 kappaleen d kohdassa — — jätetään pääsääntöisesti [kansallisten tuomioistuinten] asiaksi siitä päättäminen, onko todistajien kuuleminen tarpeen, sellaisena kuin todistajien kuulemisen käsite on ymmärrettävä sen 'itsenäisen' merkityksen mukaisesti, joka sillä on ihmisoikeussopimuksen muodostamassa järjestelmässä — —; tässä määräyksessä ei edellytetä, että kaikki syytetyn puolesta todistavat todistajat on kutsuttava ja kuulusteltava: kuten ilmauksesta 'samoissa olosuhteissa' ilmenee, tällä määräyksellä pyritään lähinnä turvaamaan asianosaisten prosessuaalinen yhdenvertaisuus tältä osin — —". [48]

118. Vaikuttaa siis siltä, että oikeus todistajien kuulemiseen liittyy oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuteen, joka ei toteudu, jos syytetyn pyyntö todistajan kuulemiseksi hylätään siitä huolimatta, että tätä todistajaa kuulemalla tuomioistuin olisi voinut saada selvitystä, joka olisi ollut vastapainona syytettyä vastaan todistavan todistajan lausumille.

119. Nyt esillä olevassa asiassa on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole kutsunut mielivaltaisen valikoivasti kuultavaksi asian ratkaisemisen kannalta hyödyllisiä todistajia.

120. Sen BStG:n väitteen osalta, jonka mukaan asianosaisten esittämät pyynnöt näytön hankkimiseksi voidaan hylätä ainoastaan tiettyjen erittäin tiukkojen edellytysten täyttyessä, on viitattava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 66 artiklan 1 kohtaan, jossa määrätään seuraavaa: "Yhteisöjen

46 — Ks. erityisesti em. asia San Marco v. komissio, määräyksen 40 kohta.

47 — Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan 3 kappaleen e kohta on sisällöltään sama kuin tämä määräys.

48 — Asia Vidal v. Belgia, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.4.1992, A-sarja, nro 235-B, 33 kohta.

ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvistaa määräyksellä julkisasiamiestä kuultuaan *asianmukaisina pitämänsä* selvittämistoimet ja sen, mitkä tosiseikat on näytettävä toteen." [49] Tässä määräyksessä vahvistetaan näin selvästi se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluu sen arvioiminen, ovatko sille esitetyt pyynnöt näytön hankkimiseksi relevantteja. [50]

121. Lisäksi on huomattava, että jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle asetettaisiin velvollisuus kuulla järjestelmällisesti kaikkia asianosaisten ehdottamia todistajia, tällä hankaloitettaisiin välttämättä oikeudenkäyntiä, jonka etenemistä yritetään usein viivyttää erilaisilla hidastustoimilla, ja loukattaisiin kyseiselle tuomioistuimelle kuuluvaa näytön arviointivaltaa, jonka osana on mahdollisuus kieltäytyä tietystä toimenpiteestä siinä tapauksessa, että tuomioistuin katsoo saaneensa riittävästi selvitystä asiakirja-aineistosta.

122. Tältä osin vaikuttaa perustellulta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asettanut näytön hankkimista koskevien pyyntöjen hyväksymisedellytykseksi sen, että asianosainen esittää pyynnölleen sellaiset perustelut, että todistajan kuuleminen on katsottava perustelluksi. [51]

123. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisäksi ryhtynyt tässä asiassa prosessinjohtotoimiin esittämällä kysymyksiä, joihin asianosaisia pyydettiin vastaamaan kirjallisesti. [52] On riidatonta, että seitsemästä valittajalle esitetystä kysymyksestä viisi koski nimenomaisesti sen pyyntöjä näytön hankkimiseksi ja että ainakin yhdellä kysymyksellä pyrittiin siihen, että valittaja täsmentäisi, mistä "— — konkreettisista ja tosiseikkoja koskevista syistä se on kiistänyt sen, mitä esitetyistä asiakirjoista ensi näkemältä ilmenee". [53]

124. Tämä seikka osoittaa tarvittaessa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli tutkinut sille esitetyt pyynnöt näytön hankkimiseksi.

125. Siten mielestäni ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hyvän oikeudenhoidon takaamiseksi ja sovellettavien oikeussääntöjen noudattamiseksi saanut hylätä pyynnöt todistajien kuulemiseksi ja asianosaisen henkilökohtaiseksi kuulemiseksi vaarantamatta pääasian ratkaisua, koska se on mielivaltaisen päätöksen välttämiseksi ottanut huomioon ne perustelut, joilla tuettiin pyyntöjä näytön hankkimiseksi; edellytyksenä tälle päätelmälle on kuitenkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellut oikeudellisesti riittävällä tavalla pääasian ratkaisua, mihin palaan myöhemmin tutkiessani valitusperustetta, joka koskee perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan virheellistä soveltamista.

49 — Kursivointi tässä.

50 — Asia C-140/96 P, Dimitriadis v. tilintarkastustuomioistuin, määräys 16.10.1997 (Kok. 1997, s. I-5635, 27 ja 28 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on myös todennut, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi hylätä pyynnön asiantuntijalausunnon hankkimisesta sillä perusteella, että pyydetyt asian selvittämistoimet "eivät ole tarpeen, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on saanut koko oikeudenkäynnin perusteella riittävästi selvitystä asiasta". Tosin valituksen kohteena ei ollut suoraan tämä perustelu (asia C-326/91 P, De Compte v. parlamentti, tuomio 2.6.1994, Kok. 1994, s. I-2091, 123 kohta).

51 — Ks. asia 35/67, Van Eick v. komissio, tuomio 11.7.1968 (Kok. 1968, s. 481).

52 — Valituksenalaisen tuomion 13 ja 14 kohta.

53 — Komission vastinekirjelmän 29 kohta.

3. *Vapaan todistusharkinnan periaatteen ja in dubio pro reo -periaatteen loukkaaminen*

126. Kolmannen valitusperusteensa kolmannessa osassa BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toiminut virheellisesti, kun se ei ole selvittänyt syvällisemmin tosiseikkoja eikä ole käyttänyt kaikkia sen käytettävissä olevia tietolähteitä. Lisäksi BStG esittää tämän valitusperusteen neljännessä osassa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole noudattanut in dubio pro reo -sääntöä, vaikka komission esittämiä todisteita koskevat BStG:n selitykset olivat horjuttaneet näyttöä.

127. Valittaja pyrkii todellisuudessa riitauttamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnin siitä, mikä näyttöarvo oli annettava sille esitetylle selvitykselle. Kuten olen jo todennut,[54] lukuun ottamatta sitä tapausta, että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tämä arviointi ei ole yhteisöjen tuomioistuimen valvontavaltaan kuuluva oikeuskysymys. BStG ei kuitenkaan esitä näiden väitteidensä tueksi mitään sellaista, mikä osoittaisi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt päättelyssään sille esitetystä näytöstä päätelmiä, jotka ovat ilmeisen virheellisiä.

128. Lisäksi, kuten olen jo todennut, viimeksi mainitun tuomioistuimen asiana on juuri sen saman arviointivallan nojalla, johon valittaja on vedonnut, ratkaista, onko tosiasioista esitetty sellaista selvitystä, että mitään epäilyjä ei enää ole.

129. On myös syytä todeta, että BStG ei ole esittänyt sellaisia perusteluja, joilla olisi tarkoitus osoittaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen arvioinnissaan, eikä se ole täsmentänyt kumottavaksi vaatimiaan tuomion osia. Valittaja ei ole vedonnut minkään oikeussäännön rikkomiseen, vaan se on ainoastaan riitauttanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnin tosiseikastosta.

130. Näin ollen kolmannen valitusperusteen kolmas ja neljäs osa on jätettävä tutkimatta.

4. *Sen perusteleminen, miksi pyynnöt näytön hankkimiseksi on hylätty*

131. Vastaus siihen väitteeseen, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellut puutteellisesti sen, miksi se hylkäsi BStG:n pyynnöt näytön hankkimiseksi, liittyy läheisesti tällä tuomioistuimella olevaan toimivaltaan määrittää sille esitetyn selvityksen näyttöarvo. Jos tämä tuomioistuin toisin sanoen katsoo, että asiakirjaselvitys on näyttöarvoltaan riittävä, sen on ennen kaikkea esitettävä sellaiset perustelut, jotka perustelevat pääasian ratkaisun. Jos tämä edellytys täyttyy,

54 — Ks. edellä 105 kohta.

mielestäni se voi hylätä sille esitetyt pyynnöt näytön hankkimiseksi niin, että se esittää ainoastaan lyhyet perustelut tälle ratkaisulleen.

132. Tästä on pääteltävä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei jätä täyttämättä perusteluvelvollisuuttaan, jos se ainoastaan toteaa, ettei se hyväksy valittajan esittämiä pyyntöjä todistajien kuulemiseksi tai asianosaisen henkilökohtaiseksi kuulemiseksi, kunhan se tätä ennen esittää syyt sille, miksi se katsoo, että komissio on näyttänyt oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen BStG:tä vastaan puhuvat tosiseikat. Tutkin nämä viimeksi mainitut perustelut riitautetuilta osiltaan siinä yhteydessä, kun tutkin kuudetta valitusperustetta, joka koskee perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan virheellistä soveltamista.

133. Kolmannen valitusperusteen viides osa on siis hylättävä perusteettomana, ja tämä valitusperuste on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

D *Neljäs valitusperuste, joka koskee prekluusiosääntöjen virheellistä soveltamista*

134. BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut virheellisesti työjärjestyksensä 48 artiklan 1 kohtaa, kun se on valituksenalaisen tuomion 94, 120 ja 138 kohdassa hylännyt valittajan esittämät näytön hankkimista koskevat pyynnöt sen vuoksi, että ne oli esitetty liian myöhään.

135. Komissio vastaa tähän toteamalla, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on noudattanut vakiintunutta oikeuskäytäntöään, kun se on katsonut, että jos pyynnöt näytön hankkimisesta on esitetty vasta vastauskirjelmässä, asianosaisen on perusteltava, miksi näyttöön ei ole vedottu aiemmin.

136. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on BStG:n mainitsemissa tuomion kohdissa hylännyt pyynnöt todistajien kuulemiseksi ja valittajan henkilökohtaiseksi kuulemiseksi sillä perusteella, että nämä pyynnöt näytön hankkimiseksi oli vastauskirjelmässä esitettyinä tehty myöhässä eikä valittaja ollut vedonnut mihinkään sellaiseen seikkaan, joka olisi estänyt sitä tekemästä näitä pyyntöjä jo kannekirjelmässä.

137. On syytä muistuttaa, että edellä mainitussa 48 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa: "Vastauksessaan asianosainen voi vedota lisänäyttöön. *Asianosaisen on kuitenkin ilmoitettava se syy, miksi näyttöön ei ole vedottu aikaisemmin.*" [55]

138. Tästä määräyksestä ilmenee, että asianosaisten on tuotava esiin ne seikat, joiden vuoksi ne ovat esittäneet vasta vastauskirjelmävaiheessa pyyntönsä näytön hankkimiseksi.

55 — Kursivointi tässä.

Tällä perusteluvaatimuksella on tarkoitus tehdä mahdolliseksi se, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi arvioida, ovatko tämän viivästymisen selittämiseksi esitetyt syyt päteviä, ja ratkaista täysin asian tuntien sen, voidaanko pyynnöt hyväksyä. Nämä pyynnöt on nimittäin esitetty oikeudenkäynnin myöhäisessä vaiheessa, ja niistä voi myös aiheutua lisäviivästyksiä, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi ryhtyä tarpeellisiksi katsomiinsa uusiin asian selvittämistoimiin.

139. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen soveltanut oikein edellä mainittua 48 artiklan 1 kohtaa, kun se on perustellut sitä, miksi se on hylännyt BStG:n esittämät kuulemispyynnöt, viittaamalla siihen, ettei BStG ollut perustellut sitä, miksi nämä pyynnöt oli esitetty niin myöhäisessä vaiheessa.

140. Lisäksi valittaja ei ole kiistänyt sitä, että se on esittänyt vasta vastauskirjelmävaiheessa pyyntönsä näytön hankkimiseksi, eikä sitä, ettei se ole perustellut tätä viivästystä. Valittaja on perustellut tätä viivästymistä ainoastaan valitusvaiheessa, millä rikotaan tätä 48 artiklan 1 kohtaa, jossa edellytetään, että viivästystä koskevat perustelut esitetään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle.

141. Lisäksi BStG esittää, että kyseisen määräyksen soveltamisalan olisi oltava toisenlainen kuin se todellisuudessa on, kun BStG tulkitsee tämän määräyksen soveltamisalaa suppeasti. Se ehdottaa nimittäin, että ainoastaan sellaiset pyynnöt näytön hankkimiseksi hylättäisiin, jotka saattavat viivästyttää asian ratkaisemista, eikä valittajan mukaan tällaisesta tapauksesta ollut kyse nyt esillä olevassa asiassa. Valittajan mukaan tämän määräyksen perusteella on hylättävä ainoastaan uudet pyynnöt, jotka on tehty uusien seikkojen selvittämiseksi.

142. Sen lisäksi, että BStG ei ole esittänyt tällaisia perusteluita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle viivästyksensä perustelemiseksi — mistä seuraa, että ne on selvästi jätettävä tutkimatta yhteisöjen tuomioistuimessa — tämä 48 artiklan 1 kohdan tulkinta ei perustu sen sanamuotoon, sillä tämän määräyksen soveltamisedellytyksenä sen sanamuodon mukaan ei ole se, että arvioitaisiin sitä, miten pyyntö näytön hankkimiseksi konkreettisesti vaikuttaa oikeudenkäynnin kulkuun. Lisäksi 48 artiklan 1 kohdassa ei rajoiteta viivästyksen perustelemista koskevaa velvollisuutta niihin pyyntöihin, jotka koskevat uusia tosiseikkoja. On selvää, että valittaja turvautuu kyseiseen erotteluun siksi, ettei se ole noudattanut kyseistä määräystä, jota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sitä vastaan soveltanut.

143. BStG väittää toissijaisesti, että tuomioistuimella oleva huolenpitovelvollisuus ja määrättyjen seuraamusten rangaistuksenluonteisuus ovat perusteita sille, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on katsottava olevan velvollisuus selvittää viran puolesta tosiseikat, joihin on vedottu, vaikka pyynnöt näytön hankkimiseksi olisi esitetty myöhässä. Siten 48 artiklan 1 kohtaa sovelletaan BStG:n mukaan ainoastaan oikeudenkäynteihin, joihin ei liity rangaistustarkoitusta.

144. Kuten olen jo todennut, [56] valittaja ei liitä mihinkään erityiseen oikeussääntöön näitä periaatteita, joihin se vetoaa riitauttaakseen muulla kuin edellä mainitun 48 artiklan perusteella sen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hylännyt pyynnöt näytön hankkimiseksi. Jos kuitenkin tämän määräyksen laillisuus kyseenalaistetaan tällä tavalla, edellytyksenä on vähintäänkin se, että asianosainen esittää yhteisöjen tuomioistuimelle täsmällisiä väitteitä ja niille perusteluja. Koska se ei ole näin tehnyt, on ainoastaan todettava jälleen kerran, että ei ole syytä tehdä eroa erilaisten oikeudenkäyntien välillä silloin, kun kyseisessä määräyksessä ei tehdä tällaista eroa.

145. Näin ollen peruste, joka koskee prekluusiosääntöjen virheellistä soveltamista, on jätettävä tutkimatta.

E *Viides valitusperuste, joka koskee sitä, että oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon on loukattu*

146. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut oikeutta tulla kuulluksi, kun se on hylännyt valittajan pyynnön saada tutustua asiakirja-aineistoon.

147. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ensinnäkin hylännyt pyynnön saada tutustua kaikkiin menettelyn asiakirjoihin, se on aluksi todennut, että

"kantaja ei ole kiistänyt saaneensa asian hallinnollisen käsittelyn aikana kaikkia asiakirjoja, jotka koskivat suoraan tai välillisesti kantajaa ja joihin väitetiedoksianto perustui,"

ja tämän jälkeen jatkanut, että

"kantaja ei ole myöskään esittänyt näyttöä siitä, että muilla asiakirjoilla olisi merkitystä kantajan puolustuksen järjestämiseksi,"

ja päätellyt, että "kantajalle on annettu tilaisuus esittää näkemyksensä kaikista komission kantajaa vastaan esittämistä väitteistä, jotka sisältyvät kantajalle lähetettyyn väitetiedoksiantoon, samoin kuin väitteiden tueksi esitetystä näytöstä, jonka komissio on maininnut väitetiedoksiannossaan tai liittänyt tähän tiedoksiantoon, ja siksi puolustuksen oikeuksia ei ole loukattu — —".

Samalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisännyt, että

"tämän vuoksi kantajan asianajajat ovat voineet tutkia komission päätöksen laillisuuden ja puolustaa asianmukaisesti kantajaa sekä

56 — Ks. edellä 114 kohta.

kannetta valmisteltaessa että käsiteltäessä asiaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa". [57]

148. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tämän jälkeen hylännyt pyynnön saada tutustua Bundeskartellamtin toimittamiin asiakirjoihin ja asiakirjoihin, jotka koskivat komission, Bundeskartellamtin ja saksalaisen rakennemuutoskartellin edustajien kolmisin käymiä neuvotteluja, se on todennut,

— että "— — kantaja ei ole esittänyt, että se ei ole voinut vastata sitä vastaan esitettyihin väitteisiin, koska sillä ei ole ollut käytettävissään näitä asiakirjoja, ja että kantaja ei ole esittänyt näyttöä siitä, miksi näillä asiakirjoilla voisi olla merkitystä käsiteltävänä olevassa asiassa,"

— ja että "— — asiakirjat koskevat rakennemuutoskartellia, jota komission päätös ei suoranaisesti koske — —, ja tämän vuoksi kartellia koskevat asiakirjat eivät voi olla osa näyttöä käsiteltävänä olevassa asiassa". [58]

149. BStG väittää, että periaatetta, jonka mukaan komissiolla on velvollisuus antaa perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamista koskevan menettelyn kohteena oleville yrityksille tilaisuus tutustua kaikkiin asian tutkinnan aikana haltuunsa saamiin, sekä yrityksiä vastaan että niiden puolesta puhuviin asiakirjoihin, sovelletaan myös oikeudenkäyntiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asettamassa edellytyksessä, jonka mukaan asianosaisen on esitettävä selvitystä siitä, että tietyt asiakirjat olisivat merkityksellisiä valittajan puolustuksen järjestämiseksi, on unohdettu se, että asianosainen ei kykene arvioimaan asiakirjan merkitystä, jos se ei tiedä asiakirjan olemassaolosta ja sisällöstä. Se, että rakennemuutoskartellille on annettu tärkeä asema valituksenalaisessa tuomiossa, merkitsee sitä, että oikeutta tulla kuulluksi on loukattu, kun pyyntö saada tutustua tätä kartellia koskeviin asiakirjoihin on hylätty.

150. Olen jo muussa yhteydessä esittänyt ne syyt, joiden vuoksi mielestäni on olennaisen tärkeää, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun menettelyn kohteena olevan yrityksen oikeus saada tutustua kaikkiin asiakirjoihin hallintomenettelyn aikana katsotaan yhdeksi yhteisön oikeuden perusperiaatteista. [59]

151. Oikeussubjektin oikeudella saada tutustua sitä vastaan ja sen puolesta puhuviin asiakirjoihin mahdollistetaan se, että oikeussubjekti voi tarkastaa paitsi sen, ettei komissio ole jättänyt huomioimatta viimeksi mainittuja asiakirjoja, myös ja ennen kaikkea se, että komissio on arvioinut asianmukaisesti näitä asiakirjoja.

57 — Tuomion 34 kohta.

58 — Tuomion 35 kohta.

59 — Ks. em. asiassa BPB Industries ja British Gypsum v. komissio esittämäni ratkaisuehdotuksen 87 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

152. Tämän periaatteen noudattamista hallintomenettelyssä on sittemmin helpotettu menetelmällä, jonka komissio on avoimuuden lisäämiseksi ottanut käyttöön 5.5.1994 annetussa XXIII:ssa kilpailupolitiikkaa koskevassa kertomuksessaan esittämällään tavalla:

"Komissio liittää väitetiedoksiantoon jäljennöksen kaikista asiakirjoista, joihin komissio on tukeutunut päätellessään kilpailusääntöjä rikotun. Se toimittaa myös kaikki sellaiset asiakirjat, jotka asian huolellisen tutkimisen perusteella vaikuttavat osoittavan kestämättömäksi komission näkemykset tai heikentävän komission näkemyksen uskottavuutta. Jos yritys pyytää tämän jälkeen perustellusta syystä sitä, että komissio tarkastelee uudelleen asiakirja-aineistoa sen määrittämiseksi, onko sillä hallussaan muita tiettyä seikkaa koskevia asiakirjoja, joita yritys pitää hyödyllisenä puolustautumisensa kannalta, komissio tarkastelee uudelleen asiaa ja lähettää tällaiset asiakirjat." [60]

153. Nyt esillä olevassa asiassa ei vaikuta siltä, että hallintomenettelyn avoimuuteen liittyviä edellytyksiä ei olisi kunnioitettu oikeudenkäyntivaiheessa, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on päättänyt hylätä pyynnön saada tutustua asiakirjoihin.

154. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut edellä mainitussa tuomion 34 kohdassa, BStG oli saanut kaikki asiakirjat, joihin väitetiedoksianto perustui ja jotka saattoivat koskea BStG:tä tavalla tai toisella. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käyttänyt vain sille kuuluvaa tosiseikaston määrittämisvaltaa ja todennut tuomion 23 kohdassa, että väitetiedoksiantoon liitetyssä, 12.3.1987 päivätyssä kilpailuasiain pääjohtajan kirjeessä täsmennettiin, että "— — kirjeen liitteenä ovat tärkeimmät asiaan liittyvät asiakirjat ja että liikesalaisuuksien paljastumisen estämiseksi kirjeeseen on liitetty ainoastaan suoraan tai epäsuorasti kyseessä olevaa yritystä koskevat asiakirjat" ja että "— — yrityksillä on mahdollisuus tutustua komission luvalla myös muihin komission hallussa oleviin asiakirjoihin huomautustensa valmistelemiseksi".

155. Selittääkseen sen, miksei se ollut tuolloin pyytänyt lupaa tutustua asiakirjoihin, BStG esittää, että hallintomenettelyn aikana sitä ei edustanut asianajaja eikä se ollut tutustunut asiakirjoihin, koska sille tiedoksi annetuissa komission väitteissä ei katsottu BStG:n syyllistyneen kilpailusääntöjen rikkomiseen.

156. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että 12.3.1987 päivätystä kirjeestä ilmenee, että "komission mukaan yritykset ovat toimineet vastoin perustamissopimuksen 85 artiklaa", [61] ja katsonut tämän jälkeen, että "kantaja on ollut *yksi* väitetie-

60 — KOM(94) 161 lopullinen. Tämän jälkeen komissio on täsmentänyt niitä menettelysääntöjä, joilla pyritään sovittamaan yhteen yhtäältä puolustautumisoikeudet, joiden kunnioittaminen edellyttää mahdollisuutta tutustua asiakirjoihin, ja toisaalta yritysten luottamuksellisten tietojen suojaaminen. Se on määritellyt laajasti "tiedoksi annettavien asiakirjojen" käsitteen, jonka ulkopuolelle on jätetty ainoastaan liikesalaisuuksia sisältävät asiakirjat, luottamukselliset asiakirjat ja komission sisäiset asiakirjat (komission tiedonanto 97/C 23/03 sisäisistä menettelysäännöistä käsiteltäessä pyyntöjä saada tutustua asiakirjoihin EY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan, EHTY:n perustamissopimuksen 65 ja 66 artiklan ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 soveltamistapauksissa; EYVL C 23, s. 3).

61 — Tuomion 23 kohta.

doksiannon *vastaanottajista* ——, että kantaja on useaan kertaan *nimenomaisesti mainittu* sekä tosiasioita koskevassa että oikeudellisen arvioinnin sisältävässä väitetiedoksiannon osassa —— ja että kantajalle on toimitettu useita liitteitä, joihin komissio on perustanut väitteensä". [62] Lisäksi se on todennut, että valittaja oli lähettänyt komissiolle kirjeen, jossa se oli esittänyt kirjalliset huomautuksensa väitetiedoksiannosta ja pyytänyt kuulemistilaisuuden järjestämistä.

157. Näistä useista lausumista ilmenee, että väitetiedoksianto koski suoraan BStG:tä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siten katsonut perustellusti, että BStG oli omasta tahdostaan jättänyt käyttämättä asianajajaa ja että hallintomenettelyssä ei ollut loukattu puolustautumisoikeuksia. Lisäksi on todettava, ettei valittaja kiistä sitä, ettei se pyrkinyt väitetiedoksiannon sisältämistä tiedoista huolimatta saamaan selville komission täsmällistä kantaa siitä, missä määrin komissio katsoi valittajan osallistuneen kilpailusääntöjen rikkomiseen. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei loukannut puolustautumisoikeuksia, kun se päätti olla tekemättä sellaista päätöstä, jolla komissio olisi määrätty toimittamaan valittajalle sen vaatimat asiakirjat, koska valittaja ei esittänyt mitään selvitystä siitä, että tietyt asiakirjat olisivat tarpeen valittajan puolustuksen järjestämiseksi.

158. Katson tältä osin, että koska oikeutta saada tutustua asiakirjoihin on kunnioitettu hallintomenettelyssä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on saanut asettaa oikeudenkäynnissä asiakirjojen toimittamisen edellytykseksi sen, että valittaja esittää "—— näyttöä siitä, että muilla asiakirjoilla olisi merkitystä kantajan puolustuksen järjestämiseksi". [63] Ei voida tietenkään vaatia, että kyseisen yrityksen olisi osoitettava, mitä vaikutuksia sen pyytämällä asiakirjalla olisi voinut olla päätökseen, koska tämä edellyttää, että se tuntee yksityiskohtaisesti asiakirjan sisällön. Tällaisen vaatimuksen asettaminen merkitsisi mahdottoman näyttötaakan asettamista. [64] Yrityksen on ainoastaan esitettävä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle sellaista selvitystä, joka osoittaa asiakirjan olevan merkityksellinen oikeudenkäynnin kannalta.

159. Hyvään oikeudenhoitoon liittyvistä syistä oikeus saada tutustua asiakirjoihin ei nimittäin voi olla ehdoton. Ei voida sallia sitä, että asianomainen yritys voisi riitauttaa minkä tahansa asiakirjan toimittamatta jättämisen, jos se ei sitä ennen ole yksilöinyt tätä asiakirjaa ja esittänyt vähimmäisselvitystä siitä, millä tavalla asiakirja on merkityksellinen tämän yrityksen kannalta. [65]

160. Lisäksi asianomaisen yrityksen täytyy tietää tällaisen asiakirjan olemassaolosta, mikä

62 — Tuomion 24 kohta, kursivointi tässä.

63 — Tuomion 34 kohta.

64 — Ks. em. asiassa BPB Industries ja British Gypsum v. komissio esittämäni ratkaisuehdotuksen 119 ja 120 kohta.

65 — Asiassa BPB Industries ja British Gypsum v. komissio esittämäni ratkaisuehdotuksen 120 kohta. Ks. vastaavasti julkisasiamies Cosmasin asiassa C-199/92 P, Hüls v. komissio, 15.7.1997 esittämä ratkaisuehdotus (vielä vireillä, 52—56 kohta).

on nimenomaisesti tarkoitus turvata oikeudella saada tutustua asiakirja-aineistoon kokonaisuudessaan. [66]

161. Edellä mainitussa asiassa BPB Industries ja British Gypsum vastaan komissio toimittamatta jätetyt asiakirjat oli yksilöity, minkä vuoksi oli ainoastaan tutkittava, kuuluivatko asiakirjat "— — sellaiseen asiakirjaryhmään, joita koskevat tiedot komissio voi perustellusti kieltäytyä ilmaisemasta niiden luottamuksellisen laadun vuoksi". [67]

162. Nyt esillä olevassa asiassa on todettava, että valituksenalaisen tuomion 23 kohdasta ilmenee, että valittajan vaatimista asiakirjoista ne, jotka koskivat sitä suoraan tai välillisesti, oli jo toimitettu valittajalle ja että muut asiakirjat olivat luottamuksellisia.

163. Näin ollen on selvää, että BStG ei voinut pyytää jo lähetettyjen asiakirjojen toimittamista. Sellaisten asiakirjojen osalta, joita ei ollut toimitettu, on ainoastaan todettava, että valittaja ei pyrkinyt hallintomenettelyn aikana saamaan selville näiden asiakirjojen sisältöä tai sitä, miksi ne olivat luottamuksellisia, vaikka se tiesi siitä, että näitä asiakirjoja ei periaatteessa voitaisi sille luovuttaa, ja vaikka komissio oli ilmoittanut sille sen oikeudesta tutustua komission luvalla näihin asiakirjoihin.

164. Pyynnöstä saada tutustua Bundeskartellamtin komissiolle toimittamiin asiakirjoihin ja asiakirjoihin, jotka koskivat komission, Bundeskartellamtin ja saksalaisen rakennemuutoskartellin edustajien kolmisin käymiä neuvotteluja, on todettava, että perustelut tämän BStG:n pyynnön hylkäämiselle eivät vaikuta virheellisiltä. [68]

165. Komission päätöksessä kuvaillaan hyvin yksityiskohtaisesti rakennemuutoskartellin ja todettujen kilpailunrajoitusten väliset yhteydet, [69] joista ilmenee, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tuomion 55 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa, että kartellia ei sinänsä luettu osaksi komission selvittämää kilpailusääntöjen rikkomista. Koska valittaja ei kyennyt yksilöimään mitään asiakirjaa, sillä nämä asiakirjat eivät ilmeisesti kuuluneet komission asiakirjavihkoon, minkä vuoksi niitä ei siis ollut jo toimitettu valittajalle, sen olisi pitänyt ainakin esittää ne syyt, joiden vuoksi se piti tarpeellisena saada nämä asiakirjat, joilla ei ollut muuta suoraa yhteyttä sitä vastaan puhuviin tosiseikkoihin, kuin mitä komission päätöksessä kuvailtiin. Niistä samoista syistä, jotka olen esittänyt hallintomenettelyn asiakirjojen osalta, vaikuttaa asianmukaiselta, että BStG:n pyyntöön olisi ollut mahdollista suostua ainoastaan, jos se olisi

66 — Ongelma, joka liittyy siihen, miten tunnistaa sellaiset asiakirjat, jotka voivat olla hyödyllisiä kilpailusääntöjen rikkomista koskevien tutkimusten kohteena olevien yritysten puolustuksen järjestämiseksi, on oletettavasti nykyään jo ratkaistu edellä mainitulla komission tiedonannolla, jonka mukaan kilpailuasiassa laaditaan asiakirjoista luettelo, jossa on juokseva numerointi kaikille tutkimusasiakirjavihkon sivuille (1.4. kohta).

67 — Tuomion 24 kohta.

68 — Ks. edellä 148 kohta.

69 — Komission päätöksen 126 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

ensin täyttänyt tämän velvollisuuden. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen perustellusti katsonut, ettei valittaja ollut täyttänyt tätä velvollisuuttaan siinä yhteydessä, kun se oli esittänyt perusteluja sille, että sillä oli oikeus tutustua asiakirjoihin.

166. Näin ollen valitusperuste, joka koskee oikeutta tutustua asiakirjoihin, on hylättävä.

F *Kuudes valitusperuste, joka koskee perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan virheellistä soveltamista*

167. BStG:n mukaan valituksenalaisessa tuomiossa on sovellettu virheellisesti perustamissopimuksen 85 artiklaa, kun siinä ei ole luonnehdittu oikeudellisesti tiettyjä BStG:n esiin tuomia tosiseikkoja ja kun siinä on jätetty huomiotta tietyt kyseisen artiklan 1 ja 3 kohtaan sisältyvät tunnusmerkistötekijät.

1. *Markkinoiden määrittäminen*

168. BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole perustellut riittävästi sitä tuomion osaa, joka koskee relevanttien markkinoiden määrittämistä. BStG esittää, että se ei ole — toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on maininnut tuomiossa — koskaan väittänyt, että se pystyisi valmistamaan koneillaan myös standarditavarana myytäviä betoniteräsverkkoja tai että luettelotavarana myytävä verkko ja standarditavarana myytävä verkko olisivat toisensa korvaavia tuotteita. Näissä olosuhteissa BStG:n mukaan standarditavarana myytävää verkkoa koskeviin järjestelyihin osallistumisella ei ollut merkitystä sen kannalta.

169. Valittaja lisää, ettei se ollut sovelias osapuoli järjestelyjen luomiseksi muiden jäsenvaltioiden valmistajien kanssa, koska sen valmistamista tuotteista alle kaksi prosenttia vietiin muihin jäsenvaltioihin ja koska 99 prosenttia tästä viennistä oli luettelotavarana myytävän verkon vientiä. BStG katsoo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toimineen virheellisesti, kun se ei ole kiinnittänyt huomiota tähän seikkaan ja kun se ei ole tutkinut niitä väitteitä, jotka koskivat sitä, että luettelotavarana myytävien verkkojen markkinat olivat erittäin pienet Saksan ulkopuolella ja että toimitukset jäsenvaltiosta toiseen olivat vähäisiä.

170. Komissio katsoo, että BStG pyrkii saattamaan tosiseikkojen määrittelyn yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi, mikä ei kuitenkaan ole valitusasiassa mahdollista.

171. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut BStG:n kapasiteetista valmistaa muuntyyppisiä verkkoja, että "— — tietyt komission päätöksen kohteena olevat yritykset, joihin myös kantaja lukeutuu, voivat valmistaa erilaisia betoniteräsverkkoja, mistä on pääteltävissä, että alan teollisuus voi tietyssä määrin muuttaa tuotantoprosessejaan erilaisten betoniteräsverkkojen valmistamiseksi". [70]

70 — Tuomion 41 kohta.

172. On jossain määrin valitettavaa, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole esittänyt niitä syitä, johon se on perustanut näkemyksensä, jonka mukaan valittaja pystyi valmistamaan useamman tyyppisiä betoniteräsverkkoja. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että tosiseikkojen määrittäminen ja arvioiminen kuuluu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle, tältä osin ei voida mennä niin pitkälle, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin saisi esittää pelkkiä toteamuksia perustelematta niitä.

173. Niitä perusteluja, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esittänyt tuomion 41 kohdassa, on kuitenkin pidettävä pelkästään ylimääräisinä perusteluina, mikä on pääteltävissä sanan "lisäksi" käyttämisestä. Sen osoittaminen, että BStG kykeni valmistamaan myös muun tyyppisiä betoniteräsverkkoja kuin luettelotavarana myytävää verkkoa, ei ole ratkaiseva seikka määritettäessä sitä, mikä intressi BStG:llä oli osallistua standarditavarana myytäviä verkkoja koskeviin järjestelyihin, koska — kuten olen jo todennut — ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on selvittänyt, että nämä kaksi verkkotyyppiä ovat toisensa korvaavia tuotteita. Tätä ei siten voida käyttää perusteluna tuomion riitauttamiselle. [71]

174. Tuotteiden korvaavuuden osalta on todettava, että yhteisöjen tuomioistuimen valvontavaltaan kuulumattomana tosiseikaston määrittämisenä ja arvioimisena on pidettävä sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tältä osin todennut "kantajan viittauksesta standarditavarana myytävien ja Listenmatten-tyyppisten verkkojen hintoihin, että näiden betoniteräsverkkojen hinnat eivät poikkea paljon toisistaan". [72] Lisäksi se on todennut, että "— — *standarditavaran käyttäminen on todellakin mahdollista myös sellaisilla työmailla, joissa olisi tavallisesti käytettävä mittatilaustavarana myytävää verkkoa*, jos standarditavaran hinta on niin alhainen, että rakennustyössä saadaan tämän vuoksi merkittäviä säästöjä, jotka kattavat lisäkustannukset ja kompensoivat käytetyn materiaalin vaihtamisesta aiheutuvat tekniset ongelmat — —". [73]

175. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen esittänyt riittävän selvästi ne syyt, joiden vuoksi se katsoi, että tietyt hintatasoon liittyvät tekijät saattoivat houkutella talouden toimijoita korvaamaan luettelotavarana myytävät verkot standarditavaralla, päätellen näin näiden tuotteiden kuuluvan samoille markkinoille ja määrittäen tällä tavoin samalla sen, miksi valittajalla saattoi olla intressi osallistua näitä markkinoita koskeviin järjestelyihin.

176. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut tällaisen intressin olemassaolon myös täsmentäessään, että tällainen tuotteiden korvaavuuden kannalta suotuisa hintatilanne on "— — vallinnut osittain sinä aikana, kun kilpailua rajoittavat järjestelyt ovat olleet voimassa". [74]

177. On syytä lisätä, että toisin kuin valittaja väittää, niitä tuomiossa käytettyjä sanontoja, jotka koskevat sitä, valmistiko valittaja muun

71 — Ks. erityisesti em. asia De Compte v. parlamentti, tuomion 123 kohta. Sellaisen tuomion lainmukaisuudesta, jonka tietyt perustelut loukkaavat yhteisön oikeutta mutta jonka tuomiolauselma on perusteltu muiden tuomion perustelujen vuoksi, ks. mm. asia C-30/91 P, Lestelle v. komissio, tuomio 9.6.1992 (Kok. 1992, s. I-3755, 28 kohta) ja asia C-36/92 P, SEP v. komissio, tuomio 19.5.1994 (Kok. 1994, s. I-1911, 33 kohta).

72 — Tuomion 39 kohta.

73 — Tuomion 40 kohta, kursivointi tässä.

74 — Ibidem.

tyyppisiä verkkoja, ja standardi- ja luettelotavarana myytävien verkkojen korvaavuutta, ei ole perusteltu sillä, että valittaja olisi myöntänyt nämä seikat.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tosin todennut tuomion 38 kohdassa komission ja BStG:n olevan samaa mieltä relevanttien markkinoiden kuvailun osalta, vaikka tuomion sanamuodon mukaan asianosaisten lähestymistavat poikkesivat tältä osin tuntuvasti toisistaan.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimittäin todennut, että BStG erottaa toisistaan standarditavarana myytävät verkot, Lettermatten-tyyppiset tai puolistandardisoidut verkot, Listenmatten-tyyppiset eli luettelotavarana myytävät verkot ja mittatilaustavarana myytävät verkot ja toteaa, että ensimmäiset kaksi verkkotyyppiä ovat keskenään hyvin samankaltaisia ja että kaksi viimeistä verkkotyyppiä ovat myös samankaltaisia keskenään, mutta nämä kaksi samankaltaisten verkkotyyppien ryhmää eroavat olennaisesti toisistaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on päätellyt tästä, että komission päätöksessään esittämä kanta ei poikkea tästä valittajan näkemyksestä, koska päätöksen mukaan "erityisesti standarditavarana ja luettelotavarana myytävät verkot ovat keskenään vaihdannaisia tuotteita" ja "tällä alalla voidaan yleisesti puhua betoniteräsverkkojen markkinoista, jonka osamarkkinoina ovat mittatilaustavarana myytävien betoniteräsverkkojen markkinat". [75]

Mielestäni se BStG:n näkemys, jonka mukaan toisistaan on erotettava omaksi ryhmäkseen yhtäältä standarditavarana myytävät ja puolistandardisoidut verkot ja toisaalta luettelotavarana ja mittatilaustavarana myytävät verkot, poikkeaa siitä komission näkemyksestä, jonka mukaan toisistaan on erotettava luettelotavarana ja mittatilaustavarana myytävät verkot. Tuomion perustelut ovat siten tältä osin ristiriitaisia.

178. Tämä perusteluvirhe ei kuitenkaan mielestäni vaikuta valituksenalaisen tuomion pätevyyteen, koska ne tuomion perustelut, jotka koskevat kyseisten tuotteiden mahdollista korvaavuutta, riittävät perustelemaan sen päätelmän, että relevantteja markkinoita koskevien järjestelyjen tekeminen oli valittajan edun mukaista. [76]

179. Perustelujen puutteellisuudesta niiden väitteiden osalta, jotka koskevat sitä, että ainoastaan vähäinen osa BStG:n tuotannosta oli tarkoitettu vietäväksi, sitä, että BStG oli vienyt lähes yksinomaan luettelotavarana myytäviä verkkoja, ja sitä, että luettelotavarana myytävien verkkojen markkinat olivat erittäin pienet Saksan ulkopuolella, sekä sitä, että toimitukset jäsenvaltiosta toiseen olivat vähäisiä, on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on täydentänyt sitä argumentaatiota, jolla jo oli osoitettu erityyppisten betoniteräsverkkojen olevan toisiaan korvaavia tuotteita.

180. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on täsmentänyt tuomion 136 kohdassa "erilaisten betoniteräsverkkojen hintojen olevan vuorovaikutussuhteessa keskenään siten, että

75 — Tuomion 38 kohta.

76 — Ks. edellä 173 kohta ja siihen liittyvä alaviite sekä 174 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

standarditavarana myytävän betoniteräsverkon hinta vaikuttaa luettelo- ja mittatilaustavarana myytävien teräsverkkojen hintoihin"; lisäksi se on todennut, että "luettelotavarana myytävän betoniteräsverkon viejänä kantaja on luonnollisesti toivonut standarditavarana myytävän teräsverkon hinnan pysyvän tietynlaisena suhteessa luettelotavarana myytävään teräsverkkoon".

181. Ennen kaikkea ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuonut esitettyjen väitteiden osalta esiin sen, että "[BStG:n luettelotavarana myytäviä verkkoja koskevan] viennin määrä ei ole ollut kovinkaan vähäinen, koska kantajan 24.3.1989 lähettämän kirjeen mukaan viennin määrä vuonna 1985 on ollut 18 000 tonnia, joista 5 128 tonnia on viety kuuteen yhteisön perustajajäsenvaltioon, ja kantajan vientitoiminnasta yhteisön alueella saatu liikevaihto on ollut 4 969 032 DEM".

182. Edellä esitetyistä seikoista ilmenee selvästi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole jättänyt täyttämättä perusteluvelvollisuuttaan ja että tätä koskeva kuudennen valitusperusteen osa on hylättävä perusteettomana.

2. *Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltaminen BStG:n ja Tréfilunionin väliseen järjestelyyn*

183. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 67 ja 68 kohdassa, että "komissio on näyttänyt toteen lain edellyttämällä tavalla päätöksensä 140 kohdan ensimmäisessä alakohdassa esitetyt seikat eli sen, että Tréfilunion on sitoutunut olemaan kantelematta rakennemuutoskartellista ja että kantaja on sitoutunut olemaan viemättä Ranskaan luettelotavarana myytäviä betoniteräsverkkoja sovitun ajanjakson ajan, jonka kesto on ollut kahdesta kolmeen kuukautta", ja että komissio on todennut "perustellusti, että sopimukset ovat olleet perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisia".

184. BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole esittänyt tuomiossa niitä syitä, joiden vuoksi BStG:n ja Tréfilunionin väliset sopimukset olivat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisia. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole luonnehtinut oikeudellisesti asian tosiseikastoa siltä kannalta, täyttyvätkö kyseisen määräyksen soveltamisedellytykset.

185. BStG esittää, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole tutkinut sitä BStG:n väitettä, jonka mukaan Tréfilunionin antamaa sitoumusta olla kantelematta komissiolle valittajan menettelystä oli pidettävä periaatteellisluonteisena sitoumuksena eikä siis kilpailunrajoituksena. BStG lisää, ettei tuomiossa ole myöskään lausuttu siitä, rajoittuiko kilpailu mahdollisesti myös Müllerin sen sitoumuksen vuoksi, jonka mukaan Gelsenkirchenin tehtaalta ei vietäisi Ranskaan luettelotavarana myytävää verkkoa tietyn ajanjakson ajan, jonka kesto on kahdesta kolmeen kuukautta, ja vaikuttiko tämä sitoumus jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

186. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on luonnehtinut asianmukaisesti asian tosiseikkoja siltä kannalta, täyttyvätkö sovellettavana olevan määräyksen soveltamisedellytykset. Komission mukaan valittaja esittää lisäksi argumentaatiossaan osittain uusia tosiasiaväitteitä, joita ei voida tutkia valitusvaiheessa, toisin kuin BStG esittää.

187. Tämä 85 artiklan 1 kohdan rikkomiseen liittyvä valittajan väite on ymmärrettävä niin, että valittajan mukaan valituksenalaisen tuomion perustelut ovat puutteellisia tai — millä tarkoitetaan samaa — että valittajan vaatimuksia ei ole tutkittu täydellisesti.

188. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että "komission päätöksessä (140 kohta) kantajan on katsottu sopineen Tréfilunionin kanssa yleisistä järjestelyistä, joiden tarkoituksena on rajoittaa keskinäisesti näiden yritysten tuotteiden pääsyä Saksan ja Ranskan markkinoille ja joiden sisältö on ollut seuraava: 1) Tréfilunion ei kantele komissiolle saksalaisesta rakennemuutoskartellista, 2) kantajan Gelsenkirchenin tehtaalta ei viedä betoniteräsverkkoja Ranskaan ajanjaksona, jonka kesto on kahdesta kolmeen kuukautta, ja 3) nämä kaksi järjestelyjen osapuolta sopivat vientikiintiöiden vahvistamisesta". [77]

189. Tréfilunionin johtajan Marien 16.7.1985 laatiman sisäisen muistion ja Müllerin 27.8.1985 laatiman sisäisen muistion huomioon ottaen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että komission voidaan katsoa "näyttäneen toteen lain edellyttämällä tavalla ensimmäiset kaksi kantajan ja Tréfilunionin välisen yhteistyön muotoa". Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että Marien sitoumusta olla kantelematta saksalaisesta rakennemuutoskartellista on pidettävä sellaisena menettelytapana, joka on omaksuttu kilpailijaa kohtaan vastikkeeksi tämän kilpailijan tekemistä myönnytyksistä perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastaisen järjestelyn puitteissa. [78]

190. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on täsmentänyt, mikä merkitys kyseisen kilpailunrajoituksen käyttöön ottamisessa oli sillä Marien sitoumuksella, jonka mukaan rakennemuutoskartellista ei kanneltaisi komissiolle, se on nimenomaisesti käsitellyt kyseistä BStG:n perustelua komission päätöksen kumoamiseksi. Tuomion sanamuodosta ilmenee, että kyseistä menettelytapaa ei ole sinänsä pidettävä kilpailunrajoituksena, mutta se on sellainen kyseisen järjestelyn osa, jonka *pohjalta myönnytyksiin on voitu ryhtyä niin*, että vientiä on rajoitettu tiettynä ajanjaksona.

191. Siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perusteluissa ei ole käsitelty kilpailua rajoittavien vaikutusten ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kohdistuvien vaikutusten puuttumista, on syytä muistuttaa, että BStG ei ollut esittänyt näitä väitteitä

77 — Tuomion 63 kohta.

78 — Tuomion 64 kohta.

ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, minkä vuoksi kyseinen tuomioistuin on toiminut oikein lausuessaan tuomionsa perusteluissa vain niistä kanneperusteista, jotka valittaja oli esittänyt.

192. Tuomion 61 kohdasta, jossa on yhteenveto BStG:n ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämistä kanneperusteista, nimittäin ilmenee, että kanneperusteilla pyrittiin ainoastaan kyseenalaistamaan se näyttöarvo, joka Marien ja Müllerin kahdelle muistiolle oli annettu arvioitaessa sitä, oliko yritysten välisestä järjestelystä saatu riittävästi selvitystä. Lukuun ottamatta sitä väitettä, jonka mukaan kantelun tekemisestä pidättäytymisellä ei ollut kilpailua rajoittavaa vaikutusta ja jonka — kuten olen jo todennut — ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut, valittaja ei ollut esittänyt muita perusteluja tai perusteita, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt tutkia, mikä ilmenee myös BStG:n kannekirjelmästä ja vastauskirjelmästä.

193. BStG ei voi myöskään — jos tämä on sen tarkoituksena — esittää uusia perusteita yhteisöjen tuomioistuimessa. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on säännöllisesti viitattu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan asian käsittelyn kuluessa ei saa vedota uuteen perusteeseen, ellei se perustu käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut seuraavaa: "Jos asianosaisella olisi oikeus esittää ensi kertaa vasta yhteisöjen tuomioistuimessa vaatimuksilleen sellaisia uusia perusteita, joihin hän ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa vedonnut, tämä tarkoittaisi, että asianosaisella olisi oikeus laajentaa yhteisöjen tuomioistuimessa, jonka toimivalta muutoksenhakuasioissa on rajoitettu, oikeusriitaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käsiteltyyn asiaan nähden. Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta valitusasioissa on siten rajoitettu kohdistuvaksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen sille esitetyistä perusteista tekemään arviointiin — — ." [79]

194. Näin ollen riittää, kun todetaan — kuten olen jo tehnyt — että näitä perusteita ei ole esitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

195. Kuudennen valitusperusteen toinen osa on näin ollen osittain hylättävä ja osittain jätettävä tutkimatta.

3. *Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltaminen BStG:n ja Benelux-maiden valmistajien välisiin kiintiö- ja hintajärjestelyihin*

196. BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisia virheitä katsoessaan, että komissio oli esittänyt riittävän selvityksen siitä, että BStG oli ryhtynyt Benelux-maiden valmistajien kanssa Saksan markkinoita koskeviin kiintiö- ja hintajärjestelyihin. BStG:n mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon tiettyjä olennaisia ja merkityksellisiä seikkoja, joihin BStG oli vedonnut ja jotka

79 — Em. asia komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomion 57—59 kohta; em. asia San Marco v. komissio, määräyksen 49 ja 50 kohta ja asia C-49/96 P, Progoulis v. komissio, määräys 12.12.1996 (Kok. 1996, s. I-6803, 31—33 kohta).

saattoivat asettaa kyseenalaiseksi sen asiakirjoja koskevan tulkinnan, joka on komission päätöksen pohjana. Valittajan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myös ottanut vääristyneellä tavalla huomioon sille esitetyn selvityksen.

197. Kuten komissio on oikein todennut, BStG pyrkii siihen, että oikeuskysymyksenä pidettäisiin sitä, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut asian tosiseikastoa.

198. Mielestäni valittajan argumentaatio ei täytä niitä edellytyksiä, jotka yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä on asetettu valituksen tutkittavaksi ottamiselle. [80]

199. Tämän ratkaisuehdotuksen 105 kohdassa jo mainituista perustamissopimuksen, EY:n tuomioistuimen perussäännön ja sen työjärjestyksen määräyksistä ilmenee, että valituksessa on ilmoitettava täsmällisesti sekä se, miltä kaikilta osin tuomion kumoamista vaaditaan, että ne oikeudelliset perusteet ja perustelut, joihin erityisesti halutaan vedota tämän vaatimuksen tueksi. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että tätä edellytystä ei täytä valitus, jossa vain kerrataan tai toistetaan sanasta sanaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa jo esitetyt perusteet ja perustelut. Tällaisella valituksella pyritään nimittäin tosiasiassa ainoastaan siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetty kanne tutkitaan uudelleen, mikä ei EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan mukaan kuulu yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan.

200. BStG on toistanut valituskirjelmänsä 77—79 kohdassa laajoja osia niistä vastauksistaan, jotka se oli antanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 22.4.1993 esittämiin kysymyksiin ja joissa se oli esittänyt oman tulkintansa tietyistä asiakirjoista, joihin oli tukeuduttu komission päätöksessä. Näissä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle jo esitetyissä argumenteissa BStG väittää lähinnä, että kyseiset asiakirjat osoittivat Müllerin toimineen Fachverbandin ja rakennemuutoskartellin valvontaelimen edustajana eikä siis BStG:n pääjohtajan ominaisuudessa. Se kiistää samalla myös sen, että esitetyt asiakirjat osoittaisivat BStG:n osallistuneen kyseisten järjestelyjen luomiseen.

201. Näin ollen valittaja tyytyy ainoastaan väittämään, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole ottanut huomioon näin esitettyjä argumentteja, eikä se siis vetoa mihinkään täsmälliseen oikeudelliseen perusteeseen.

202. Sovellettavista määräyksistä ilmenee myös, että ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sille esitetyn selvityksen näyttöarvoa, jos todistustaakkaa sekä asian selvittämistä koskevia

80 — Ks. erityisesti alaviitteessä 42 mainitut yhteisöjen tuomioistuimen päätökset sekä asia C-26/94 P, X v. komissio, määräys 26.9.1994 (Kok. 1994, s. I-4379, 10—13 kohta) ja em. asia Koelman v. komissio, määräyksen 52 ja 53 kohta. Ks. tarkemmin em. asia San Marco v. komissio, määräyksen 59 ja 60 kohta.

menettelysääntöjä ja yleisiä oikeusperiaatteita on noudatettu.

203. Muiden valitusperusteiden käsittelyn yhteydessä on jo tullut ilmi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa on noudatettu asian selvittämistä koskevia sääntöjä ja periaatteita. Nyt esillä olevan perusteen yhteydessä BStG väittää kuitenkin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut vääristyneellä tavalla huomioon sille esitetyn selvityksen. On kuitenkin todettava, ettei se ole näyttänyt toteen tätä väitettään, koska se on ainoastaan toistanut sanasta sanaan alkuperäisen argumentaationsa.

204. Toisin kuin BStG väittää, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei myöskään ole laiminlyönyt BStG:n argumenttien tutkimista. Tämän osoittamiseksi riittää, kun viitataan valituksenalaisen tuomion 84—87 kohtaan, joissa esitetään tiivistetysti ne samat perustelut, joilla valittaja on tukenut kuudennen valitusperusteen tätä osaa. Näistä tuomion kohdista on myös pääteltävissä, että näissä perusteluissa toistetaan jo kannevaiheessa esitetyt perusteet. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myös nimenomaisesti tutkinut tuomion 92 kohdassa sen BStG:n väitteen, jonka mukaan Müller toimi Fachverband Betonstahlmattenin tai kartellin valvontaelimen edustajana, ja se on 90 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa esittänyt ne syyt, joiden vuoksi se on katsonut, että BStG oli osallistunut Benelux-maiden valmistajien kanssa tehtyihin järjestelyihin.

205. On siis katsottava, että BStG ei ole esittänyt mitään vakavasti otettavaa argumenttia, jonka perusteella voitaisiin päätellä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt arvioinnissaan oikeudellisen virheen, ja että BStG ei ole täsmentänyt sitä, miltä osin tuomion kumoamista vaaditaan. Valittaja ei todellisuudessa vetoa minkään oikeussäännön rikkomiseen, ja se pyrkii ainoastaan riitauttamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemän tosiseikkojen arvioinnin.

206. Kuudennen valitusperusteen kolmas osa on näin ollen jätettävä tutkimatta.

4. *Asetuksen N:o 67/67/ETY jättäminen soveltamatta niihin yksinmyyntisopimuksiin, jotka BStG oli tehnyt Bouwstaal Roermond BV:n ja Arbed SA afdeling Nederlandin kanssa*

207. BStG:n mukaan valituksenalainen tuomio on riittämättömästi perusteltu. Ensinnäkään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole osoittanut, että Bouwstaal Roermond BV:n ja Arbed SA afdeling Nederlandin kanssa tehdyissä sopimuksissa kiellettiin rinnakkaistuonti. BStG:n mukaan valituksenalaisen tuomion 103 kohdasta ilmenee, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ollut itsekään täysin varma tästä seikasta.

208. Toiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole lausunut siitä, miksi komissio ei ollut puuttunut riidanalaisiin sopimuksiin, jotka sille oli ilmoitettu Luxemburgin ja

Saarlandin terästeollisuuden uudelleenorganisoinnin yhteydessä.

209. Komissio katsoo, että väite siitä, ettei rinnakkaistuontia ollut kielletty näissä sopimuksissa, koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittamaa tosiseikaston arviointia, minkä vuoksi se ei voi olla valituksen kohteena. Lisäksi komissio väittää, että perustetta, joka koskee sitä, ettei komissio ollut puuttunut sopimuksiin, on pidettävä uutena perusteena, minkä vuoksi se on jätettävä tutkimatta.

210. Mielestäni komission näkemys on hyväksyttävä.

211. Olen jo maininnut ne yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä vahvistetut periaatteet, jotka koskevat valituksen tutkittavaksi ottamista ja joissa suljetaan yhteisöjen tuomioistuimen toimivallan ulkopuolelle tosiseikaston arviointi. [81]

212. BStG pyrkii kuitenkin riitauttamaan sen, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut tosiseikastoa, eikä tätä voida rinnastaa tosiseikaston oikeudellisen luonnehdinnan riitauttamiseen.

81 — Ks. edellä 198 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

213. On nimittäin riidatonta, että sellaiseen yksinmyyntisopimukseen, joka sisältää lausekkeita, joilla kielletään rinnakkaistuonti tai joista aiheutuu tätä vastaava vaikutus, ei voida soveltaa asetuksen N:o 67/67/ETY säännöksiä. Kysymys on sitä vastoin siitä, kuuluvatko kyseiset sopimukset tällaisten sopimusten luokkaan sen vuoksi, että niissä kielletään rinnakkaistuonti.

214. Kuitenkin ainoastaan ensimmäinen näistä kahdesta kysymyksenasettelusta kuuluu tosiseikaston oikeudellisen luonnehdinnan piiriin. Oikeudellisessa luonnehdinnassa eli subsumptiossa tuomioistuin osoittaa, että tietynlaiseksi katsottu tosiseikasto kuuluu sille ominaisten piirteiden perusteella tietyn täsmällisen oikeudellisen kategorian alaan, mistä aiheutuu tiettyjä oikeudellisia seurauksia. Kun tuomioistuin arvioi tosiseikastoa — minkä se tekee ennen sen oikeudellista luonnehdintaa — se sitä vastoin tarkastelee konkreettisesti ja yksityiskohtaisesti kyseisiä tosiseikkoja sen määrittämiseksi, millaisina niitä on pidettävä. Tosiseikaston arviointi edellyttää näin sitä, että tuomioistuin tutkii asiakirja-aineistoa tosiseikastokysymyksenä niin, että se ottaa tutkinnassa huomioon sen käsiteltävänä olevan asian yksittäispiirteet. Nyt esillä olevassa asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut kyseisten sopimusten sanamuotoa ja toteuttamisen edellytyksiä sen määrittämiseksi, millaisia piirteitä näillä sopimuksilla on.

215. Mielestäni tosiseikaston arvioimisena on pidettävä sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että sopimusmääräyksiä, joiden mukaan Bouwstaal Roermond ja Arbed SA afdeling Nederland eivät sopimusten soveltamisaikana toimita suoraan tai välillisesti tuotteitaan Saksan liittotasavaltaan, on tulkittava niin, että "ilmaisu 'suoraan tai välillisesti' ei tarkoita pelkästään sitä, että tuotteiden toimittaja sitoutuu toimittamaan tuot-

teitansa yksinomaan BStG:lle jälleenmyyntiä varten". [82]

216. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut seuraavaa: "Tällainen päätelmä perustuu kahteen seikkaan. Ensiksikin Tréfilarbed on sitoutunut nimenomaisesti olemaan toimittamatta tuotteitaan — mistä se sai 22.3.1982 tehdyn sopimuksen mukaan korvauksen — myös silloin, kun kyse ei ole ollut jälleenmyyntiin tarkoitetuista tuotteista. Toiseksi jälleenmyyjä on saattanut tulkita sanaa 'välillisesti' siten, että tuotteiden toimittaja on sitoutunut tekemään tarpeelliset toimenpiteet estääkseen tuotteiden toimittamisen Saksaan muista valtioista eli valvomaan muita yksinmyyjiä kieltämällä niiltä viennin Saksaan." [83]

217. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisännyt, että "edellä mainittuja sopimuslausekkeita [voidaan tulkita ottaen huomioon] ne kantajan 26.9.1979 päivätyssä kirjeessään esittämät toteamukset, joissa kantaja moittii Arbedia tuotteiden välillisestä toimittamisesta Saksaan 'Eurotrade/Alkmaar-yhtiön välityksellä'", ja tämän vuoksi se on katsonut, että "yrityksille on taattu ehdoton alueellinen suoja asetuksen N:o 67/67/ETY sanamuodon ja tarkoituksen vastaisesti". [84]

218. Kuten valittaja on korostanut, saattaa vaikuttaa siltä, että tuomiota on perusteltu epäasiallisella tavalla, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tuomion 103 kohdassa, että "jälleenmyyjä on *saattanut* tulkita sanaa 'välillisesti' siten, että tuotteiden toimittaja on sitoutunut tekemään tarpeelliset toimenpiteet estääkseen tuotteiden toimittamisen Saksaan muista valtioista". [85]

219. Voisin jälleen todeta, että riidanalainen perustelu ei ole ainoa perustelu, joka tukee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemää tosiseikaston arviointia. Tästä seuraisi, että vaikka tämä osa perusteluista katsottaisiin virheelliseksi, alueellisen suojan käyttöönottoa koskevien muiden seikkojen esittämisen johdosta perusteluja on riittävästi, minkä vuoksi perusteluvelvollisuutta ei ole jätetty täyttämättä. Koska tämä perustelu olisi katsottava ylimääräiseksi perusteluksi, voitaisiin katsoa, ettei tämän perustelun epäselvän muotoilun vuoksi ole tehtävä mitään radikaaleja päätelmiä.

220. Katson kuitenkin, että muut tuomion kohdat selventävät ja vahvistavat riidanalaista perustelua ja että sitä on pidettävä ensimmäisenä osana yleisempää päättelyketjua. Se tietynasteinen epäselvyys, joka liittyy sanaan "välillisesti", hälvenee nimittäin suurelta osin, kun huomioon otetaan tuomion 105 kohta, joka koskee sitä, että valittaja oli moittinut Arbedia epäsuorista toimituksista Saksaan. Näin viittauksella sopimuksen soveltamiskäytäntöön vahvistetaan se olettama, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli tehnyt näiden sopimusten sanamuodon perusteella, ja siten se, että sopimuspuolten tarkoituksena

82 — Tuomion 102 ja 103 kohta.
83 — Tuomion 103 kohta.
84 — Tuomion 105 kohta.
85 — Kursivointi tässä.

oli ottaa käyttöön alueellinen suoja. Lauseke, jossa kielletään "välilliset" toimitukset Saksaan, on näin ollen ainoastaan yksi huomioon otettava seikka muiden ohella.

221. Näin ollen riidanalaisella perustelulla ei ole rikottu tuomioistuimilla olevaa perusteluvelvollisuutta, koska tätä perustelua on tarkasteltava yhdessä muiden perustelujen kanssa.

222. Lopuksi on todettava, että valituksenalaisen tuomion 98 kohdasta ilmenee valittajan esittäneen jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että kyseisillä sopimuksilla ei ollut tarkoitus estää rinnakkaistuontia. On selvää, että tällä BStG:n väitteellä, joka on sama kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitetty väite, pyritään asettamaan kyseenalaiseksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemä tosiseikaston arviointi.

223. Valittajan argumentaation se osa, joka koskee sitä, onko perusteluja ylipäätään esitetty, on siis hylättävä perusteettomana, kun taas se osa, joka koskee perustelujen sisältöä ja jolla pyritään riitauttamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemä tosiseikkojen arviointi, on jätettävä tutkimatta.

224. Mielestäni yhteisöjen tuomioistuimen olisi hylättävä myös se peruste, joka koskee sitä, ettei komissio ole puuttunut yksinoikeussopimuksiin, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tältä osin jättänyt täyttämättä sillä olevaa perusteluvelvollisuutta.

225. On totta, että BStG on todennut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että "kantajan sopimuspuolella olevien tietojen mukaan sopimuksille on pyydetty useaan kertaan komission suostumusta Luxemburgin ja Saarlandin terästeollisuuden uudelleenorganisoinnin yhteydessä, mutta komissio ei ole koskaan esittänyt epäilyksiään sopimusten lainmukaisuudesta", [86] eikä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole käsitellyt tätä väitettä.

226. Sen arvioimiseksi, kuinka laaja perusteluvelvollisuus ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella on ollut, on määriteltävä näiden väitteiden täsmällinen luonne.

227. Jos kysymys on oikeudellisesta perusteesta, sen olisi saanut esittää asian käsittelyn kuluessa eli tässä tapauksessa vastauskirjelmävaiheessa vain, jos samalla olisi esitetty selvitys siitä, että peruste perustuu asian käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin; tämä on kuitenkin epätodennäköistä, eikä tätä seikkaa ole missään tapauksessa näytetty toteen. On kuitenkin huomattava, että tässä tapauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt lausua ainakin siitä, voidaanko tämä peruste ottaa tutkittavaksi.

86 — Vastauskirjelmän 17 kohta.

228. Mielestäni tätä BStG:n esittämää väitettä on kuitenkin pidettävä perusteluna, jolla on tuettu jo kannekirjelmässä esitettyä kanneperustetta, eikä siis varsinaisena perusteena. [87]

229. Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on lausuttava kaikista asianosaisten esittämistä perusteista ja perusteluista, mielestäni sillä ei ole tätä velvollisuutta silloin, kun perustelut eivät täytä tiettyjä vähimmäisedellytyksiä.

230. Hyvää oikeudenhoitoa koskevien periaatteiden vastaista olisi mielestäni sen vaatiminen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on tutkittava kaikki asianosaisten argumentit, kun nämä ovat pelkkiä epätäsmällisiä väittämiä, joilla ei ole mitään perustaa. Jos tuomioistuimelta vaadittaisiin tätä sillä verukkeella, että muussa tapauksessa syntyisi déni de justice -tilanne tai perusteluvelvollisuutta laiminlyötäisiin, vaarana olisi, että asianosaiset esittäisivät yhä enemmän sisällyksettömiä väitteitä, joista osalla pyrittäisiin vain heikentämään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota siinä tarkoituksessa, että asianosaisilla olisi myöhemmin mahdollisuus halutessaan riitauttaa tämä tuomio.

231. BStG:n esittämä argumentti, sellaisena kuin se on muotoiltu, kuuluu tällaisiin väitteisiin. Se on ensinnäkin pelkkä väittämä, jossa viitataan epätäsmällisesti tietoihin, joita valittajalla ei ole hallussaan, kuten se on itsekin myöntänyt, koska nämä tiedot ovat yksinomaan sen sopimuspuolella. Toiseksi BStG ei ole pyrkinyt näyttämään tätä argumenttiaan toteen. Näin ollen on todettava, että tätä argumenttia ei voida sen sisältö huomioon ottaen erottaa asetuksen N:o 67/67/ETY soveltamista koskevasta perusteesta, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut.

232. Ehdotan siis, että yhteisöjen tuomioistuin vahvistaisi, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ollut velvollisuutta vastata erikseen kyseiseen BStG:n argumenttiin, ja hylkäisi perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevan perusteen perusteettomana.

233. Kuudennen valitusperusteen neljäs osa on näin ollen hylättävä kokonaisuudessaan.

5. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltaminen Benelux-maiden markkinoita koskeviin kiintiö- ja hintajärjestelyihin

234. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tuomiossaan seuraavaa: "— — komissio on näyttänyt toteen lain edellyttämällä tavalla kantajan osallistumisen Benelux-

87 — BStG on vedonnut siihen, ettei komissio ollut puuttunut kyseisiin sopimuksiin, sen jo kannekirjelmässä esittämänsä perusteen tueksi, joka koskee sitä, oliko näihin sopimuksiin sovellettava asetuksessa N:o 67/67/ETY säädettyä ryhmäpoikkeusta. Vastauskirjelmästä ilmenee, että valittajan mukaan sitä käsitystä, että sopimuksiin sovelletaan poikkeusta, vahvistaa se, ettei komissio ole ilmaissut epäilyksiä sopimusten suhteen sen jälkeen, kun ne oli toimitettu komissiolle. Perustelun ja perusteen välisestä erosta ks. erityisesti asia C-153/96 P, De Rijk v. komissio, tuomio 29.5.1997 (Kok. 1997, s. I-2901, 19 kohta) ja kyseisessä asiassa esittämäni ratkaisuehdotuksen 21 kohta.

maiden markkinoilla sovellettuihin hintoja koskeneisiin järjestelyihin, järjestelyihin, joissa saksalaisten valmistajien Benelux-maihin suuntautuvaan vientiin on sovellettu määrällisiä rajoituksia, ja vientimäärien ilmoittamista koskeviin järjestelyihin". [88]

235. BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa, kun se ei ole ottanut huomioon tiettyjä tärkeitä seikkoja, joihin BStG oli vedonnut. BStG:n mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon sitä, että BStG:n palveluksessa olevat henkilöt olivat osallistuneet valmistajien välisiin kokouksiin ainoastaan rakennemuutoskartellin tai Fachverbandin edustajina eikä siis BStG:n edustajina. BStG:n esittää, että sillä ei ollut mitään intressiä osallistua standarditavarana myytäviä verkkoja tai puolistandardisoituja verkkoja koskeviin järjestelyihin. Lisäksi se väittää, että sellaisia kokouksia, joihin osallistui saksalaisia edustajia, oli vähän.

236. Valittaja lisää, että tuomion perustelut ovat ristiriitaiset. Pelkkä osallistuminen kokoukseen, jossa muut yritykset ovat tehneet sopimuksen hinnoista, ei voi merkitä edellä mainitun määräyksen rikkomista, jos tämä yritys ei itse myy sopimuksen kohteena olevia tuotteita. Koska BStG vie luettelotavarana myytäviä verkkoja Benelux-maihin, sen ei voida katsoa osallistuneen standarditavarana myytävää verkkoa koskeviin hintasopimuksiin.

237. Komissio katsoo, että valittaja pyrkii näillä väitteillään kyseenalaistamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnin sille esitetystä näytöstä, eikä tätä ole — ottamatta lukuun niitä tapauksia, että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla — pidettävä yhteisöjen tuomioistuimen valvontavaltaan kuuluvana oikeuskysymyksenä. Lisäksi komission mukaan ei ole osoitettu, että selvitysaineistoa olisi tällä tavalla vääristetty. Komission mielestä valituksenalaisen tuomion perustelut eivät myöskään ole ristiriitaisia.

238. Tyydyn jälleen viittaamaan siihen, mitä edellä olen yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella todennut siitä, että ainoastaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toimivaltainen arvioimaan sille esitetyt tosiseikat ja näytön. [89]

239. Siitä, missä ominaisuudessa Müller on toiminut, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, ettei se "voi pitää perusteltuna jo edellä 92 kohdassa esitetyistä syistä sitä kantajan väitettä, jonka mukaan kantajan pääjohtaja Michael Müller ei ole toiminut kantajan johtajan ominaisuudessa vaan ainoastaan Fachverband Betonstahlmattenin tai kartellin valvontaelimen puheenjohtajana". [90]

240. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että "tämän väitteen tueksi ei ole

88 — Tuomion 137 kohta.

89 — Ks. edellä 105 kohta ja 198 kohta sekä sitä seuraavat kohdat.

90 — Tuomion 135 kohta.

esitetty mitään näyttöä". Lisäksi se on todennut, että "Müller on todennut asianosaisia kuultaessa, että 'hän ei ole kartellisopimuksen voimassaoloaikana koskaan toiminut yhdistyksen nimissä missään sellaisessa asiassa, joka olisi tärkeä Saksan markkinoiden tai muiden markkinoiden kannalta'". [91]

241. On syytä todeta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on noudattanut täysin virheettömästi todistustaakkasääntöjä, kun se on todennut, että valittaja ei ollut perustellut väitteitään. Koska oli riidatonta, että BStG:n edustaja Müller oli osallistunut kokouksiin, joissa oli tarkoitus vahvistaa tietyt hinnat, [92] ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti päätellyt, että BStG:n oli esitettävä näyttö siitä, että Müller oli toiminut jossakin muussa ominaisuudessa.

242. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siten voinut sille kuuluvaa arviointivaltaa käyttäessään katsoa, että tällaista näyttöä ei ollut esitetty, eikä yhteisöjen tuomioistuimen tehtäviin kuulu tällaisen arvioinnin tutkiminen.

243. Vastaavasti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimenomaisesti lausunut siitä, mikä intressi BStG:llä oli Benelux-maiden markkinoita koskevien järjestelyjen suhteen. Se on todennut — mitä olen osittain jo käsitellyt edellä [93] — seuraavaa: "—— ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei myöskään pidä perusteltuna sitä kantajan esittämää väitettä, jonka mukaan kantajan edun mukaista ei ole ollut osallistua hintajärjestelyihin, koska se on vienyt ulkomaille ainoastaan vähäisiä määriä luettelotavarana myytäviä betoniteräsverkkoja. Itse asiassa on korostettava ensiksikin, että viennin määrä ei ole ollut kovinkaan vähäinen, koska —— viennin määrä vuonna 1985 on ollut 18 000 tonnia, joista 5 128 tonnia on viety kuuteen yhteisön perustajajäsenvaltioon, ja kantajan vientitoiminnasta yhteisön alueella saatu liikevaihto on ollut 4 969 032 DEM. Toiseksi on muistutettava erilaisten betoniteräsverkkojen hintojen olevan vuorovaikutussuhteessa keskenään siten, että standarditavarana myytävän betoniteräsverkon hinta vaikuttaa luettelo- ja mittatilaustavarana myytävien teräsverkkojen hintoihin ——. Luettelotavarana myytävän betoniteräsverkon viejänä kantaja on luonnollisesti toivonut standarditavarana myytävän teräsverkon hinnan pysyvän tietynlaisena suhteessa luettelotavarana myytävään teräsverkkoon. Kolmanneksi on todettava, että ne järjestelyt, joihin kantaja on osallistunut, ovat olleet vastavuoroisia. BStG on noudattanut Benelux-maissa sovellettavia hintoja ja näitä markkinoita varten määriteltyjä kiintiöitä, ja Benelux-maiden valmistajat ovat vastaavasti noudattaneet Saksan markkinoilla sovellettavia hintoja ja kiintiöitä." [94]

244. Näistä yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee selvästi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on riittävästi tutkinut ja osoittanut, missä määrin valittajalla saattoi olla intressi osallistua standarditavarana myytäviä tai puolistandardisoituja verkkoja koskeviin järjestelyihin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointia ei voida asettaa tältä osin kyseenalaiseksi loukkaamatta valitusasioissa sovellettavia toimivaltasääntöjä.

91 — Tuomion 92 kohta.
92 — Tuomion 131 kohta.
93 — Tämän ratkaisuehdotuksen 179—182 kohta.
94 — Tuomion 136 kohta.

245. Tuomiosta ilmenee myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut huomioon niiden kokousten lukumäärän, joihin valittajan edustajia osallistui, koska se on todennut, että BStG on "myöntänyt osallistuneensa tiettyihin kokouksiin" [95] ja että "kantaja on osallistunut kuuteen — — kokoukseen", [96] minkä vuoksi ei voida väittää, että se olisi jättänyt ottamatta huomioon tämän seikan. Vaikuttaa todellisuudessa siltä, että käyttäessään sille kuuluvaa valtaa arvioida tosiseikasto ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole katsonut, että niiden kokousten suhteellinen osuus, joihin on osallistunut BStG:n palveluksessa olevia henkilöitä, voisi lieventää yrityksen vastuuta. Vastaavasti kuin BStG:n aiempien väitteiden osalta on todettu, yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta tutkia tältä osin pelkästään se, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ottanut vääristyneellä tavalla huomioon sille esitetyn selvityksen.

246. Valittaja ei kuitenkaan ole väittänyt, että selvitys olisi otettu vääristyneellä tavalla huomion, eikä se ole näyttänyt vääristämistä toteen. Näin on katsottava siksi, että se on valituskirjelmässään pelkästään toistanut osan niistä vastauksista, jotka se oli antanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin, [97] ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esittänyt tiivistetysti näiden vastausten sisällön tuomion 125 kohdassa. Toistettuun tekstiin on ainoastaan lisätty väite, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon valittajan esittämiä näkökohtia, ja tämä osoittaa, että valittaja pyrkii ainoastaan siihen, että kannekirjelmässä esitetty tutkittaisiin uudelleen, mikä ei kuitenkaan EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan mukaan kuulu yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan.

247. BStG ei siis ole esittänyt vakavasti otettavia perusteluita, jotka osoittaisivat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt oikeudellisen virheen arvioinnissaan, eikä BStG ole täsmentänyt sitä, miltä osin se vaatii tuomion kumoamista. Valittaja ei itse asiassa vetoa minkään oikeussäännön rikkomiseen, vaan pyrkii ainoastaan riitauttamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tekemän tosiseikaston arvioinnin.

248. Siitä BStG:n väitteestä, jonka mukaan tuomion perustelut ovat ristiriitaisia, on todettava, että BStG:n nimenomaisesti riitauttamasta tuomion osasta ja sen esittämistä perusteluista ei — kuten seuraavaksi osoitan — ilmene, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen argumentaatio olisi ristiriitaista.

249. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tuomion 132 kohdassa, jota valittaja on lainannut, seuraavaa: "— — ottaen huomioon kokousten ilmiselvän kilpailunvastaisen tarkoituksen, josta osoituksena on Petersin Tréfilunionille lähettämä teleksi, kantaja on osallistumalla näihin kokouksiin ja sanoutumatta julkisesti irti niissä sovituista asioista antanut muille kokouksiin osallistuneille aiheen olettaa, että kantaja hyväksyy kokouksessa tehdyt päätökset ja noudattaa näitä päätöksiä — —. Tätä päätelmää ei kumoa se seikka, että muut valmistajat ovat moittineet saksalaisia valmistajia näissä kokouksissa. Itse asiassa Petersin teleksin perusteella — — kantajayritystä pidettiin yrityksenä, jonka tehtävänä oli vaikuttaa tiettyihin saksalaisiin valmistajiin siten, että nämä noudattavat Benelux-maiden markkinoita varten vahvistettuja hintoja."

95 — Tuomion 131 kohta.
96 — Tuomion 132 kohta.
97 — Valituskirjelmän 91 ja 93 kohta.

250. Valittaja on riitauttanut tuomion tämän kohdan, jossa BStG:n syyllistyminen kilpailusääntöjen rikkomiseen johdetaan sen osallistumisesta kokouksiin, vedoten siihen, että sillä ei ollut intressiä tehdä sellaisia tavaroita koskevia järjestelyitä, joita se ei itse valmista, ja siihen, että Müller on osallistunut kokouksiin ainoastaan rakennemuutoskartellin edustajana.

251. Näillä väitteillä ei siis pyritä osoittamaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt ristiriitaisia päätelmiä, vaan niillä pyritään jälleen kerran siihen, että yhteisöjen tuomioistuin tutkisi sen, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on muualla kyseisessä tuomiossa arvioinut tosiseikastoa tai sille esitettyä näyttöä näiden kahden kysymyksen osalta.

252. Näiden argumenttien uudelleentarkastelu ei ole tarkoituksenmukaista, koska olen jo aiemmin osoittanut ne kestämättömiksi. Tässä yhteydessä on ainoastaan todettava, että näillä argumenteilla ei voida horjuttaa niitä päätelmiä, jotka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt tuomion 132 kohdassa, eikä niillä osoiteta näiden päätelmien olevan ristiriitaisia. Tämän vuoksi nämä BStG:n argumentit on hylättävä.

253. Kaiken edellä esitetyn perusteella kuudes valitusperuste on mielestäni hylättävä.

G *Seitsemäs valitusperuste, joka koskee asetuksen N:o 17 15 artiklan virheellistä soveltamista*

254. BStG on vedonnut asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaan, jossa säädetään seuraavaa:

"Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, joka on vähintään 1 000 laskentayksikköä ja enintään 1 000 000 taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa — — .

Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto."

255. BStG on esittänyt tämän säännöksen rikkomista koskevan valitusperusteen tueksi seuraavat perustelut:

— komissio ei ole arvioinut erikseen sen osalta kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyviä lieventäviä ja raskauttavia asianhaaroja

— valittajan osallistumista rakennemuutoskartelliin on pidetty kilpailusääntöjen rikkomisena, josta se on vastuussa

— huomioon ei ole otettu sitä, että valittaja ei tiennyt rakennemuutoskartellin ja sen suojaamiseksi tehtyjen toimenpiteiden olevan lainvastaisia

— valittajalle määrätty sakko on alennettunakin suhteettoman suuri, koska useita lieventäviä asianhaaroja ei ole otettu huomioon.

1. *Lieventävien ja raskauttavien asianhaarojen yrityskohtaisen arvioinnin suorittamatta jättäminen*

256. BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toiminut virheellisesti pitäessään riidanalaisen päätöksen niitä perusteluja riittävinä, jotka koskevat sakon määrän vahvistamista. BStG:n mukaan kyseinen tuomioistuin on katsonut virheellisesti, että komissio oli arvioinut yrityskohtaisesti rikkomusten vakavuutta koskevien arviointiperusteiden täyttymisen.

257. Komissio väittää puolestaan, että tätä valittajan väitettä ei voida ottaa tutkittavaksi, koska sillä pelkästään toistetaan perusteluja, jotka BStG on esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

258. Yhteisöjen tuomioistuin on jo useasti ottanut tutkittavaksi perusteita, jotka koskevat sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut virheellisesti sellaisen päätöksen perustelujen asianmukaisuuden, jolla yrityksille määrätään kilpailuasiassa seuraamuksia. [98]

98 — Ks. erityisesti yhdistetyt asiat C-241/91 P ja C-242/91 P, RTE ja ITP v. komissio, tuomio 6.4.1995 (Kok. 1995, s. I-743, 95 kohta ja sitä seuraavat kohdat); em. asia BPB Industries ja British Gypsum v. komissio, tuomion 6 ja 11 kohta; asia C-278/95 P, Siemens v. komissio, tuomio 15.5.1997 (Kok. 1997, s. I-2507, 10 kohta ja sitä seuraavat kohdat) ja em. asia Koelman v. komissio, määräyksen 62 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

259. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee nimittäin, että perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamista koskevassa menettelyssä tehtyjen komission päätösten perusteleminen on oikeuskysymys, joka kuuluu yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan muutoksenhaussa. Näin ollen komission oikeudenkäyntiväite on hylättävä.

260. Nyt esillä olevassa asiassa BStG väittää, että päätöksessä ei ole yksilöity sitä lainvastaista käyttäytymistä, josta sen katsotaan vastaavan, eikä eritellä selvästi niitä sen puolesta ja sitä vastaan puhuvia, tosiseikastoa luonnehtivia asianhaaroja, jotka komission olisi pitänyt ottaa huomioon sakon määrää vahvistaessaan.

261. Väitteidensä tueksi valittaja lainaa komission päätöksen 203 kohtaa, jossa todetaan seuraavaa: "Komissio on ottanut sakkoja määrätessään huomioon eri yritysten tekojen vakavuuden ja keston sekä niiden rahoituksellisen ja taloudellisen tilanteen." BStG pyrkii näin osoittamaan, ettei komissio ole arvioinut yrityskohtaisesti niitä lieventäviä ja raskauttavia asianhaaroja, jotka on otettu huomioon seuraamusta määrättäessä.

262. On syytä muistuttaa, että EY:n perustamissopimuksen 190 artiklassa edellytetyissä perusteluissa on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmaistava yhteisön toimielimen tekemän riidanalaisen toimenpiteen perustelut siten, että henkilöille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt, ja että yhteisöjen tuomioistuin voi valvoa toimenpiteen laillisuutta.

263. Heti aluksi on todettava, että perusteluvelvollisuutta ei ole jätetty noudattamatta komission päätöksessä tai valituksenalaisessa tuomiossa.

264. Ensinnäkin jokaisessa tuomion kohdassa, jossa käsitellään valittajan riitauttamia kilpailusääntöjen rikkomisia, esitetään huolellisesti yhteenveto niistä komission päätöksen kohdista, jotka koskevat BStG:tä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittaa täsmällisesti päätöksen merkityksellisiin kohtiin, joissa yksilöidään selkeästi BStG:n käyttäytyminen ja sen osuus kunkin järjestelyn luomisessa tai toimintatavoissa. [99] Lisäksi on huomionarvoista, että BStG ei ole katsonut tarpeelliseksi täsmentää näiden päätöksen kohtien osalta sitä, mitkä näkökohdat voisivat horjuttaa komission päätöksen perusteluja, ja tämä osoittaa, ettei näissä perusteluissa ole mitään vakavia puutteita.

265. Toiseksi sen päätelmänsä tueksi, että kokonaisuutena tarkasteltuna komission päätöksessä esitetään valittajalle ne tiedot, joiden perusteella se voi tietää, onko päätös sisällöltään asianmukainen, ja ensimmäisen oikeus-

99 — Ne tuomion kohdat, joissa viitataan asiassa merkityksellisiin komission päätöksen kohtiin, on lueteltu tämän ratkaisuehdotuksen 6 kohtaan sisältyvissä alaviitteissä.

asteen tuomioistuin voi tutkia päätöksen lainmukaisuuden, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut seuraavaa:

"Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että kantaja tulkitsee komission päätöstä tavalla, jossa se erottaa keinotekoisesti osan päätöksestä, vaikka päätös on kokonaisuus, jossa jokaista päätöksen osaa on tarkasteltava yhdessä muiden osien kanssa. Itse asiassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että päätöksessä on kokonaisuutena katsoen esitetty kantajalle ne tarpeelliset seikat, joiden perusteella kantaja tietää, mihin rikkomuksiin se on syyllistynyt, käyttäytymiseensä liittyvät erityiset seikat ja erityisesti sen, kuinka kauan sen rikkomukset ovat kestäneet. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo myös, että komissio on esittänyt päätöksensä osassa, jossa komissio esittää asian oikeudellisen arvioinnin, kantajan rikkomuksen vakavuuden arviointia koskevat seikat ja ne seikat, jotka ovat lieventäneet rikkomusten taloudellisia seuraamuksia." [100]

266. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asianmukaisesti muistuttanut siitä, että komission päätöksen riitauttaminen ei voi pohjautua tarkasteluun, jossa on otettu huomioon vain tietyt päätöksen osat. Päätöksen 197 kohta ja sitä seuraavat kohdat, joita valittaja on lainannut kirjelmissään, eivät ole riittäviä sen osoittamiseksi, että tietynlaiset perustelut puuttuvat, koska — kuten olen jo todennut — päätöksessä on yksilöity — vaikkakin useassa eri kohdassa — jokaisen kilpailusääntöjen rikkomisen osalta seikat, jotka on luettu BStG:n syyksi. Kun otetaan huomioon se, että osoitettaessa useiden yritysten syyllistyneen kilpailusääntöjen rikkomiseen usealla eri tavalla päätös on laadittava selkeästi, on katsottava, että kaikkia valittajan käyttäytymiseen liittyviä seikkoja, jotka puhuvat valittajan puolesta tai sitä vastaan, ei ole mainittava yhdessä ja samassa komission päätöksen osassa. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on päätellyt oikein, että erilaiset kilpailusääntöjen vastaisen menettelyn vakavuuden arviointiperusteet ja lieventävät asianhaarat oli esitetty päätöksessä, mitä BStG ei ole riitauttanut yksityiskohtaisesti.

267. Kolmanneksi on huomattava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut BStG:tä koskevista raskauttavista asianhaaroista, että "kantaja ei ole esittänyt mitään näyttöä sitä komission esittämää näyttöä vastaan, joka koskee kantajan aktiivista osallistumista järjestelyihin, sellaisena kuin osallistuminen ilmenee 15.12.1983 lähetetystä teleksistä (— — komission päätöksen 93 ja 94 kohta) ja Petersin 4.3.1984 lähettämästä teleksistä, joka koskee 28.2.1984 pidettyä kokousta (— — komission päätöksen 96 kohta)". [101]

268. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siten viitannut tiettyihin komission päätöksen kohtiin, joissa on yksilöity ne valittajan menettelytavat, joiden perusteella tavanomaista ankaramman seuraamuksen määrääminen on perusteltua. Näissä päätöksen kohdissa komissio painottaa samalla kertaa sitä keskeistä osuutta, joka BStG:llä oli kilpailusääntöjen rikkomisessa, ja sitä, että Müller oli toiminut kolmessa ominaisuudessa. Näitä päätöksen kohtia täydentää hyödyllisellä tavalla päätöksen 207 kohta, jossa komissio

100 — Tuomion 146 kohta.

101 — Tuomion 149 kohta.

toteaa, että yrityksille, joiden johtajat toimivat tärkeissä tehtävissä Fachverband Betonstahlmattenin kaltaisissa yritysten yhteenliittymissä, on määrättävä suurimmat sakot.

269. On syytä todeta, että valittaja ei mainitse näitä seikkoja, kun se väittää — lainaten ainoastaan päätöksen 197 kohtaa ja sitä seuraavia kohtia — päätöksen perustelujen olevan puutteellisia.

270. Neljänneksi on huomattava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut lieventäviä asianhaaroja koskevat BStG:n väitteet ja todennut, että "komissio on maininnut kirjallisessa vastauksessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin, että kantajaa ei koske mikään *yksilöllinen* lieventämisperuste". [102]

271. On syytä lisätä, että komissio on maininnut ne syyt, joiden vuoksi se otti sakon suuruutta määrittäessään huomioon kyseisen alan ominaispiirteet ja taloudellisen merkityksen. [103] Se, että tämä asianhaara liittyi useaan kilpailusääntöjen vastaiseen menettelyyn, ja se, että sen vaikutukset eivät ole rajoittuneet vain tiettyihin yrityksiin, oli peruste sille, että komissio ei arvioinut näitä seikkoja yrityskohtaisesti.

272. Edellä esitetyn perusteella väite, joka koskee sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut virheellisesti niitä komission päätöksen perusteluja, jotka koskevat kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyviä asianhaaroja, on hylättävä.

2. *Rakennemuutoskartelliin osallistumisen katsominen BStG:tä vastaan puhuvaksi seikaksi*

273. BStG väittää, että tuomion perustelut ovat ristiriitaisia. Tuomion 55 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa sekä 140 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että kartellia ei sinänsä ole katsottu osaksi komission päätöksessä todettua kilpailusääntöjen rikkomista, kun taas 148 kohdassa on todettu, että valittaja oli käyttänyt kartellia suojatakseen Saksan markkinoita. Lisäksi BStG:n mukaan komissio on itse myöntänyt asiassa Boël vastaan komissio [104] ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esittämässään kirjelmässä, että kartellin olemassaoloa oli pidettävä kilpailusääntöjen rikkomisena BStG:n osalta.

102 — Tuomion 147 kohta, kursivointi tässä.

103 — Komission päätöksen 199 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

104 — Asia T-142/89, Boël v. komissio, tuomio 6.4.1995 (Kok. 1995, s. II-867).

274. BStG lisää, että luottamuksensuojan periaatetta on loukattu, kun rakennemuutoskartellia on pidetty negatiivisena seikkana, koska komissio ei ole puuttunut kartelliin ja on näin luonut tilanteen, jonka jatkumiseen valittaja on voinut perustellusti luottaa.

275. Komissio katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hyväksynyt perustellusti sen komission päätöksessä tehdyn päätelmän, ettei rakennemuutoskartellin olemassaoloa ole BStG:n osalta pidettävä lieventävänä asianhaarana.

276. Tällä väitteellään valittaja pyrkii osoittamaan, että komissio ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ovat todellisuudessa katsoneet BStG:n rakennemuutoskartelliin osallistumisellaan rikkoneen kilpailusääntöjä, vaikka komissiolle oli ilmoitettu etukäteen kartellista ja vaikka komissio ei ollut puuttunut siihen.

277. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut tuomion 55 ja 140 kohdassa, että rakennemuutoskartellia ei sinänsä pidetty osana päätöksessä todettua kilpailusääntöjen rikkomista. Se ei muuta mitenkään tätä päätelmäänsä todetessaan 148 kohdassa, että "kantaja on käyttänyt kartellia Saksan markkinoiden suojaamiseen muissa jäsenvaltiossa toimivilta kilpailevilta valmistajilta yhteisön oikeuden vastaisella tavalla". Näistä tuomion kohdista ilmenee, että kummassakaan niistä ei katsota, että BStG:n moitittavana käyttäytymisenä olisi pidettävä kartellin perustamista tai siihen osallistumista, vaan tällaisena käyttäytymisenä pidetään kartellin käyttämistä välineenä kilpailun rajoittamisessa.

278. Tätä tukee se, että komission päätöksen mukaan kartelli koski yksinomaan Saksan markkinoita, koska kartellilla pyrittiin rajoittamaan saksalaisten valmistajien tuotantokapasiteettia sekä sääntelemään hintoja ja vahvistamaan toimituskiintiöitä Saksan markkinoiden osalta. [105] BStG:n on kuitenkin katsottu rikkoneen kilpailusääntöjä niin, että se on pyrkinyt toimillaan rajoittamaan betoniteräsverkkojen vientiä Saksasta *muihin jäsenvaltioihin* ja vahvistamaan *muita* kuin Saksan *markkinoita* koskevia hintoja. Niiden sopimusten osalta, joilla pyrittiin kiintiöimään muista jäsenvaltioista Saksaan suuntautuvaa vientiä ja turvaamaan Saksan markkinoilla sovellettavien hintojen noudattaminen, BStG ei ole osoittanut, että komissio olisi pitänyt näitä sopimuksia osana kartellisopimusta.

279. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on muiden seikkojen lisäksi todennut, että

— komission päätöksen 126 kohdan ensimmäisessä alakohdassa todetaan, että "Saksan markkinoilla sovellettavia järjestelyjä on tarkasteltava yhdessä järjestelyjen taustalla olevan betoniteräsverkkoalan rakennemuutoskartellin perustamisen ja toiminnan kanssa"

105 — Komission päätöksen 126 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

— komission päätöksen 175 kohdassa todetaan, että eräiden kartellisopimuksen lausekkeiden "tarkoituksena on ollut käyttää rakennemuutoskartellia sellaisten kahdenvälisten järjestelyjen välineenä, jonka osapuolina ovat saksalaiset ja muissa jäsenvaltioissa toimivat valmistajat, tai kartellin vaikutuksena on joka tapauksessa ollut, että tällaisia järjestelyjä on tehty". [106]

280. Komission päätelmät tai ne tuomion kohdat, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toistanut komission päätelmät, eivät siten ole ristiriitaisia.

281. Pelkästään se, että komissio on todennut BStG:n mainitsemin tavoin toisessa oikeudenkäyntiasiassa, että se oli päätöksensä 174 kohdassa myöntänyt lukeneensa kartellin valittajaa "vastaan puhuvaksi seikaksi", ei voi asettaa kyseenalaiseksi kaikkia muita päätökseen sisältyviä tietoja, jotka olen osittain toistanut edellisissä ratkaisuehdotuksen kohdissa ja jotka osoittavat päinvastaisen päätelmän todeksi. Näin on varsinkin siksi, että vaikka kyseisessä päätöksen kohdassa kuvaillaan kartellin kilpailua rajoittavia vaikutuksia, joita komissio on aina sillä katsonut olevan, tässä kohdassa ei todeta, että kartellia pidettäisiin osana yhtä kilpailusääntöjen rikkomisista. [107]

106 — Tuomion 55 kohta.

107 — Päätöksen 174 kohdassa komissio toteaa, että kartellisopimus paitsi rajoittaa kilpailua kartellin osapuolten välillä Saksan markkinoilla, myös vääristää kilpailua jäsenvaltiosta toiseen suuntautuvien liiketoimien osalta. Komissio lisää, että tämä sopimus on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

282. Tämän vuoksi katson, ettei valittaja voi väittää, että kartellia olisi pidetty osana niistä menettelyistä, joilla BStG oli rikkonut kilpailusääntöjä.

283. Ne väitteet, jotka koskevat sitä, että komissio ei ollut puuttunut kartelliin, mikä — jos se näytetään toteen — on valittajan mukaan peruste vähentää BStG:n vastuuta kilpailusääntöjen rikkomisesta, eivät ole tästä syystä enää merkityksellisiä. Koska kartellia ei nimittäin ole sinänsä pidetty lainvastaisena, komissiota ei voida moittia siitä, että se ei ole puuttunut kartelliin, eikä komission voida siten katsoa loukanneen luottamuksensuojan periaatetta.

3. *BStG:n tietämättömyys siitä, että rakennemuutoskartelli ja sen suojaamiseksi toteutetut toimenpiteet olivat lainvastaisia*

284. BStG väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on toiminut virheellisesti, kun se ei ole tutkinut sitä väitettä, jonka mukaan BStG ei tiennyt rakennemuutoskartellin olevan lainvastainen, vaan on todennut, että kilpailusääntöjä oli rikottu asetuksen N:o 17 15 artiklassa tarkoitetulla tavalla "tahallaan". BStG ei tiennyt myöskään siitä, että ne nyt kyseessä olevat toimet, joilla pyrittiin puolustamaan kartellia, olivat lainvastaisia.

285. Komissio toteaa puolestaan, että tämä BStG:n väite on jätettävä tutkimatta, koska se on esitetty ensimmäistä kertaa vasta muutoksenhakuvaiheessa.

286. On selvää, ettei valittaja ole esittänyt viimeksi mainittua väitettään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, minkä vuoksi tämä väite on jätettävä tutkimatta.

287. Ensimmäinen väite voidaan kuitenkin ottaa tutkittavaksi. Valituksenalaisesta tuomiosta itsestään nimittäin ilmenee, että BStG on väittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kartellin olevan sallittu ja vedonnut näin siihen, ettei se tiennyt sen lainvastaisuudesta. [108]

288. Tämä väite on sitä vastoin katsottava perusteettomaksi, koska — kuten olen jo todennut — ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli jo hylännyt perusteen, joka koski sitä, että kartellia olisi pidetty komission päätöksessä osana kilpailusääntöjen rikkomista, ja koska tämä tuomioistuin oli perustellut päätelmänsä oikeudellisesti riittävällä tavalla. Koska tällä seikalla ei siten ollut enää merkitystä tosiseikkojen oikeudellisen luonnehdinnan osalta, sillä, tiesikö BStG kartellin lainvastaisuudesta, ei ollut merkitystä arvioitaessa sitä, oliko BStG rikkonut kilpailusääntöjä "tahallaan".

108 — Tuomion 142 kohta.

4. *Sakon suuruuden suhteettomuus*

289. Lopuksi BStG väittää, että vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on pienentänyt sakkoa kolmanneksella, se on edelleen suhteettoman suuri, koska kyseinen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon tiettyjä periaatteita ja lieventäviä asianhaaroja. Sen vaatimuksensa tueksi, että sakkoa tulisi pienentää, valittaja vetoaa seuraaviin seikkoihin:

— periaatetta, jonka mukaan sakon on oltava oikeassa suhteessa syyllisyyteen, on loukattu, kun sakon suuruudeksi on vahvistettu määrä, joka on melkein kolmannes BStG:n omasta pääomasta, millä rajoitetaan huomattavasti BStG:n rahoituksellista liikkumavaraa

— kansalliset viranomaiset eivät ole puuttuneet rakennemuutoskartelliin

— sakkoa määritettäessä on otettava huomioon ainoastaan se liikevaihto, joka liittyy lainvastaisiin järjestelyihin, eikä kokonaisliikevaihtoa

— lieventävänä asianhaarana on pidettävä sitä, että hallintomenettely ja oikeudenkäynti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ovat kestäneet liian kauan

— sakko on määritetty virheellisesti, koska huomioon on otettu BStG:n markkinaosuus

— asiassa on loukattu yhdenvertaisuusperiaatetta, jonka perusteella BStG:lle määrätty sakko ei saa olla epätavallisen suuri verrattuna niihin muihin sakkoihin, jotka komissio on määrännyt päätöksessään.

290. Näillä väitteillä riitautetaan se, miten komissio tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ovat tulkinneet asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohtaa.

291. Kyseisen kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään niistä edellytyksistä, joiden täytyy täyttyä, jotta komissio voisi määrätä sakkoa. Yksi näistä edellytyksistä on se, että kilpailusääntöjä on rikottu tahallaan tai tuottamuksellisesti. Tämän kohdan toisessa alakohdassa on sakon suuruuden määrittämistä koskevat säännöt, joiden mukaan sakko määräytyy kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella.

292. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut tältä osin seuraavaa: "Kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuus on määritettävä useiden seikkojen perusteella, joihin kuuluvat erityisesti asiaan liittyvät erityisolosuhteet, asiayhteys ja sakkojen ennaltaehkäisevä vaikutus, mutta niistä perusteista, jotka on välttämättä otettava huomioon, ei kuitenkaan ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloa — — ." [109]

293. Yhteisöjen tuomioistuin on näin ollen todennut, että niistä seikoista, jotka voidaan ottaa huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioitaessa, mikään ei ole sellainen kriteeri, joka olisi aina otettava huomioon tai jota ei voitaisi ottaa huomioon. Yhteisöjen tuomioistuin näyttää siis katsovan, että komission asiana on määritellä kussakin asiassa ne arviointiperusteet, joita on sovellettava kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioitaessa, tietysti sillä varauksella, että komissio perustelee riittävästi sitä, miksi se pitää käyttämiään arviointiperusteita asianmukaisina.

294. Näin ollen suurin osa BStG:n argumenteista kuuluu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointivaltaan, ja yhteisöjen tuomioistuin voi siis valvoa ainoastaan sitä, onko asiassa tehty oikeudellinen virhe eli esimerkiksi sellainen virhe, että huomioon on otettu seikkoja, jotka ovat ilmeisen asiaankuulumattomia arvioitaessa kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta. [110]

109 — Em. asia Ferriere Nord v. komissio, tuomion 33 kohta. Ks. myös mm. em. asia Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomion 120 kohta ja asia C-137/95 P, SPO ym. v. komissio, määräys 25.3.1996 (Kok. 1996, s. I-1611, 54 kohta).

110 — Ks. tältä osin julkisasiamies Cosmasin asiassa C-51/92 P, Hercules Chemicals v. komissio, 15.7.1997 esittämä ratkaisuehdotus (vielä vireillä, 29 kohta), jossa hän puoltaa sitä, että yhteisöjen tuomioistuin tutkisi tarkemmin sen, mitä kriteerejä on sovellettu tietyn käyttäytymisen vakavuutta arvioitaessa.

295. Tutkin seuraavaksi valittajan eri väitteet lainsäädäntöön ja oikeuskäytäntöön pohjautuvien periaatteiden valossa.

a) Hallintomenettelyn ja oikeudenkäynnin liiallinen kesto

296. Koska sitä väitettä, jonka mukaan komissio ei ole ottanut huomioon *hallintomenettelyn* liiallista kestoa vahvistaessaan sakon suuruutta, ei ole esitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, se on jätettävä tutkimatta. Edellä jo esittämistäni syistä [111] tähän seikkaan ei voida nimittäin vedota ensimmäistä kertaa vasta yhteisöjen tuomioistuimessa.

297. *Oikeudenkäynnin* keston huomioon ottamisen osalta on ainoastaan viitattava niihin tämän ratkaisuehdotuksen kohtiin, joissa olen käsitellyt valitusperustetta, joka koskee oikeudenkäynnin kohtuullisen keston periaatteen loukkaamista. Olen esittänyt kyseisissä kohdissa, että oikeudenkäynnin kesto ei voi lieventää seuraamusta, koska sen käyttäytymisen, jolla kilpailusääntöjä on rikottu, ja sitä koskevan oikeudenkäynnin keston välillä ei ole mitään yhteyttä. Teon vakavuusaste pysyy samana riippumatta siitä, tarkastellaanko sitä ennen vai jälkeen oikeudenkäynnin, minkä vuoksi teon moitittavuutta koskevaa arviointia ei ole mitään aihetta lieventää oikeudenkäyntivaiheen kulkua koskevista syistä. [112]

298. Ennen muiden BStG:n väitteiden tutkimista on syytä todeta, että tiettyjen väitteiden tutkimisen perusteella on katsottava, että BStG ainoastaan toistaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa jo esittämiään argumentteja eikä esitä mitään sellaista, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt oikeudellisen virheen arvioinnissaan. [113]

b) Sakon suuruuden suhteettomuus omaan pääomaan nähden

299. Valittaja vetoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen osalta samaan argumenttiin, johon se oli vedonnut kyseisessä tuomioistuimessa komissiota vastaan. [114]

300. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että oma "pääoma on kantajan tekemän taloudellisen päätöksen mukaisesti pieni, eikä tämä tosiseikka voi vaikuttaa millään tavalla liikevaihdon perusteella laskettavan sakon määrään". [115] Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siten tutkinut ne

111 — Ks. edellä 193 kohta.

112 — Ks. erityisesti edellä 56 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

113 — Ks. edellä 198 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

114 — Ks. tuomion 153 ja 154 kohta, jotka koskevat suhteellisuusperiaatteen loukkaamista.

115 — Tuomion 159 kohta.

syyt, joiden vuoksi oman pääoman ja sakon suuruuden välisellä suhteella ei ole merkitystä sakon suuruutta määritettäessä. Valittaja ei ole esittänyt mitään sellaista oikeudellista argumenttia, joka voisi kyseenalaistaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arvioinnin asiasta. Näin ollen tämä väite on jätettävä tutkimatta.

c) Rakennemuutoskartellin jättäminen lieventävänä asianhaarana huomioon ottamatta

301. BStG on esittänyt myös tämän väitteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, joka on nimenomaisesti hylännyt sen todeten seuraavaa: "— — ottaen huomioon kuitenkin tämän tuomion 122 kohdassa esitetyt seikat, komission [on katsottava] perustellusti katsoneen, että rakennemuutoskartelli ei ole kantajaa koskeva yleinen sakkojen lieventämisperuste. Itse asiassa on korostettava, että kantaja ei ole käyttänyt hyväkseen perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaista mahdollisuutta ilmoittaa rakennemuutoskartelli komissiolle, jotta komissio julistaisi, ettei saman artiklan 1 kohtaa sovelleta kartelliin, ja että kantaja on käyttänyt kartellia Saksan markkinoiden suojaamiseen muissa jäsenvaltiossa toimivilta kilpailevilta valmistajilta yhteisön oikeuden vastaisella tavalla." [116] Koska valittaja ei ole esittänyt mitään oikeudellisia näkökohtia ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota vastaan, tämä BStG:n väite on jätettävä tutkimatta.

d) Yhdenvertaisuusperiaatteen rikkominen

302. Myös se väite, että yhdenvertaisuusperiaatetta on loukattu, koska muihin sakkoihin verrattuna BStG:lle määrätty sakko on epätavallisen suuri, on hylättävä.

303. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut tämän seikan ja hylännyt sen. Se on todennut, että "[sakon suuruudeksi vahvistetusta] 3,15 prosentin prosenttimäärästä on ainoastaan todettava, että ainoastaan tuomion 122 kohdassa todetut lieventävät asianhaarat koskevat kantajaa ja että — — kantajaa koskevat sitä vastoin — samoin kuin Tréfilunionia, jolle määrätyssä sakossa on sovellettu 3,60 prosentin prosenttimäärää — tietyt raskauttavat asianhaarat, joita ovat kantajan tekemien rikkomusten lukumäärä ja vakavuus". [117]

304. On todettava, että BStG ei esitä tuomion perustelujen osalta mitään selvitystä siitä, että sovellettavia oikeussääntöjä olisi loukattu,

116 — Tuomion 148 kohta.

117 — Tuomion 160 kohta.

ja se ainoastaan toistaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämiään argumentteja.

e) Markkinaosuuden ottaminen perusteettomasti huomioon sakon määrää vahvistettaessa

305. BStG on riitauttanut tämän kriteerin soveltamisen vedoten siihen, että yrityksen taloudelliset voimavarat eivät ole suorassa suhteessa sen markkinaosuuteen. Tällä väitteellään valittaja viittaa siihen tuomion osaan, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellut päätöstään jättää huomioimatta lieventävänä asianhaarana sen, ettei valittaja kuulunut mihinkään vahvaan taloudelliseen kokonaisuuteen. Vaikuttaa siltä, että tämä kriteeri ilmenee itse tuomiosta, joten sitä ei ole käsitelty sellaisenaan oikeudenkäynnissä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Kuitenkin — kuten olen jo todennut [118] — se, mitkä seikat on päätetty ottaa huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioitaessa, kuuluu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointivaltaan.

306. Lisäksi tämän väitteen tueksi ei ole vedottu mihinkään oikeudelliseen virheeseen. Näin ollen se on jätettävä tutkimatta.

f) Kokonaisliikevaihdon ottaminen perusteettomasti huomioon

307. BStG väittää, että komissio ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ovat laskeneet sille määrätyn sakon sen kokonaisliikevaihdon perusteella eivätkä sen sijaan kyseisiin järjestelyihin liittyvän liikevaihdon perusteella.

308. On syytä mainita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen todenneen, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan perusteella komissio voi määrätä "— — yrityksille sakon, joka on — — enintään 1 000 000 ecua taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia — — liikevaihdosta," ja että "komissio ei ole, ottaen huomioon rikkomusten vakavuus ja kesto, rikkonut asetuksen N:o 17 15 artiklaa, koska *se ei ole käyttänyt sakkojen määräämisen perustana kantajan liikevaihtoa kokonaisuudessaan* vaan ainoastaan betoniteräsverkon myynnistä yhteisön kuuden perustajajäsenvaltion alueella saadun liikevaihdon määrää, joka ei ylitä 10 prosentin enimmäismäärää". [119]

309. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siten ensinnäkin käyttänyt toimivaltaansa tosiseikaston määrittämiseen ja todennut, että sakkoa laskettaessa oli käytetty perustana ainoastaan betoniteräsverkkojen myyntiin liittyvää liikevaihtoa. Se on tämän jälkeen soveltanut oikein kyseistä säännöstä, kun se on todennut, että siinä säädetään kahdesta mah-

118 — Ks. edellä 293 ja 294 kohta.

119 — Tuomion 158 kohta, kursivointi tässä.

dollisesta rajasta, joista toisessa viitataan kiinteään enimmäismäärään ja toisessa enimmäismäärään, joksi on määritelty 10 prosenttia liikevaihdosta; sitten se on todennut, että koska komissio oli käyttänyt perustana tätä pienempää liikevaihtoa ja koska se ei ollut missään tapauksessa ylittänyt kyseistä prosentuaalista rajaa, komissio oli noudattanut sovellettavia oikeussääntöjä.

310. On syytä lisätä, että edellä mainitusta 15 artiklan 2 kohdasta ei ilmene, että siinä mainitulla liikevaihdolla tarkoitettaisiin ainoastaan liikevaihtoa, joka liittyy kilpailusääntöjen rikkomiseen.

311. Näin ollen valittaja väitettä on pidettävä perusteettomana. Seitsemäs valitusperuste on siksi hylättävä.

H *Toissijainen vaatimus sakon alentamisesta kohtuulliseksi*

312. Tältä osin riittää, kun viitataan yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, jossa on todettu seuraavaa: "— — sen jälkeen kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut täyden tuomiovaltansa perusteella yhteisön oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruuden, yhteisöjen tuomioistuimen asiana ei ole korvata kohtuullisuussyistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen harkintaa omallaan, kun se käsittelee oikeuskysymyksiä valituksen yhteydessä — — ." [120] Tämä vaatimus on näin ollen jätettävä tutkimatta.

Ratkaisuehdotus

313. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että

— valitus hylätään kokonaisuudessaan

— valittaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan nojalla.

120 — Ks. em. äskettäinen asia Ferriere Nord v. komissio, tuomion 31 kohta.